కథా నిలయం
శ్రీకాకుళం

1 ఆ రాత్రి

"On such a night as this—" అని ఆగాడు రాజయ్య ఉమ్మేసుకోడానికని కిటికీ తెరిచి వెన్నెలవంక చూస్తో.

ప్రేమ ఎంతో అనవసరమనీ, అదో బూర్జువా జబ్బనీ, డబ్బూ, ఘనతా, కుటుంబాభ్యుదయమే ఆదర్శమనీ, ఎంత ఎందరు మొత్తుకున్నా వినక, ఆ కార్తీక మాసపు రాత్రి వెన్నెల - రాళ్ళని చలవ రాళ్ళగా, మురుగు కాలవల్ని తేటనీటి సెలయేళ్ళగా, చీకటి గొందుల్ని ఆకాశమార్గాలగా, చివరికి అభ్యుదయాసక్తమైన ఇరుకు హృదయాల్ని కూడా కలలలోకి చిగిర్చేట్టు చేస్తోంది. అదేమీ గమనించ తలుచుకోని ఇద్దరు self made-successful కుటుంబీకులు చలిగాలికి దడిసి తలుపులు వేసి కుర్చీలో పడుకున్నారు. ఒకాయన చుట్ట కాలుస్తున్నాడు. ఇంకో ఆయన కబుర్లకి ఉద్యుక్తు డౌతున్నాడు. జీవితాన్ని స్వంత శ్రమవల్ల విజయవంతం చేసుకున్నంత భరించరాని మనుషుల్ని చూడడం కష్టం, బైటికి చాలా polished పెద్దమనుషులే. కాని వాళ్ళ దుర్మార్గం భార్యల మీదా, పిల్లలమీదా. వారిమీద ఆధారపడే వారిమీదా, యాచించవచ్చిన మనుషులమీదా కనపడుతుంది. ఆజ్ఞలు పెట్టరు, దడి

పించరు, వ్యక్తి స్వేచ్ఛ అవీ మాట్లాడుతారు. వారికి ఏ విషయమైనా పరే తీర్చి. కొలిచి, అంచులు చెక్కిన అభిప్రాయాలు. దేవుడు, సంఘ సంస్కారం, యోగులు, ధనోపయోగం, మర్యాద-వీటిల్లో వారినించి భేదాభిప్రాయాలకి వారి సంసారాల్లో చోటివ్వరు. మిత్రులలో చాలా మార్జిన్ వొదిలి వొప్పుకుంటారు. కాని తమవారు అనేవారిలో సహించరు. వారితో వాదించరు. తాము స్పష్టంగా నమ్ముతారు, తాము నమ్మేదే సరైన సంగతి అని, ఆ అభిప్రాయాలతో వాతావరణాన్ని నింపుతారు. కందిపచ్చడిలో వెల్లుల్లిపాయ వేయవచ్చునా కూడదా అనే ప్రశ్న కూడా రాదు. వెయ్యకూడదు అని తోస్తే, అంతే. రెండో దానికి ఆ ఇంట్లో చోటు వుండదు. వెయ్యొద్దని అనరు కాని వెయ్యడానికి ఎవరికీ గుండెలు వుండవు. పిల్లలు ఏ విధంగా వర్తించాలో భార్యకి ఆదేశిస్తారు "నాన్నగారికి ఇష్టంలేదు" అంటే చాలు దేవుడికి ఇష్టం లేదన్న మాటే. బీద విద్యార్థులూ, ముష్టివాళ్ళు, పండితులూ యాచనకి వొస్తే, లెక్చర్లిచ్చి, అట్లా యాచించడం ఎంత నీచమో, తాము యాచించకుండా అంత ఘనతకి ఎట్లా రాగలిగారో తమ స్వీయచరిత్రని చెప్పి పంపిస్తారు. జీవితం ఏ ఒడుదొడుకూ లేకుండా సాగాలి. కల వారి మనసు చాల సుకుమారం. ఏ పిల్లగాని, ఎవరుగాని ఏదన్నా కలవరం కలిగించారా, మాటలాడని ఆగ్రహంతో ఆ పిల్లని గిజగిజ లాడిస్తారు. ఆయన తన గదిలో కోపంగా కూచున్నాడా ఇల్లంతా ఉష్ణజ్వాలలు సమస్తప్రాణుల్నీ ఉడికించేస్తాయి. దీంట్లో ప్రపంచోద్ధరణగాళ్ళు వుంటారు. వాళ్లు దానిని గురించి వ్యాసాలేగానీ, అసలు కానీ వొదలరు. సంఘస్వరూపమే, ఆర్థిక విధానమే మారాలి అని బోధిస్తో వుంటారు. పైపై స్నేహానికి సరదాగా వుంటారుగాని, లోపల కుష్ఠురోగుల శరీరం నయం, వాళ్ళ ఆత్మలకంటె. వాళ్ళ మామూలు నమ్మకాలకీ, మనోశాంతికీ భంగంకలిగించే మహిమలుగాని, వింతలుగాని ఉన్నాయని, తమకన్న ఉదారమైన ఉన్నతమైన శక్తులున్నాయని వింటే వాళ్ళు విషంగా నవ్వుతారు. బుద్ధిహీనులనమ్మకాలంటారు. వాటి సంగతి తమ కేమీ తెలీకపోయినా, అవి జిత్తులని వాటి వెనకవుండే రహస్యాల్ని ఊహించి విశదం చేస్తారు. కవిత్వం, ప్రణయం, యోగం, త్యాగం,

ఇవి కనపడ్డాయా-మందిపడతారు. ఏవో ఆదర్శాలు పెట్టుకుని జీవితాల్ని ధ్వంసం చేసుకునేవాళ్ళ మీద చాలా అసహ్యం, తృణీకారం.

చేష్టలోగాని మాటలోగాని ఎప్పుడూ తమని మరచి ఒక ఉద్రేకంలోకిగాని ఉత్సాహంలోకిగాని వీరు. జాగ్రత్తగా సరిచూసుకుంటో, తోవ తడుముకుంటో, లెక్కలు వేసుకుంటో, బలువుగా, లావుగా పందికొక్కులమల్లే జీవితంలో కన్నాలు చేసుకుంటో పోతోవుంటారు, దొలిచిన మట్టినంతా ఎవరికీ కనపడకుండా వెనక్కి తోసుకుంటో. జాగ్రత్తగా రుచిగా తమ రూల్సు ప్రకారం వంట చేయించుకుని పొట్ట నిండా తినడమూ, పని చూసుకోడమూ, రాత్రి లెక్క ప్రకారం సంసారం చెయ్యడమూ- ఇంతే దినచర్య. వాళ్ళసుకుమార హృదయాలకి అయిష్టమైన మాటగాని, పేరుగాని, ఉద్దేశ్యంగాని, వినపడకూడదు. వీరి ఉద్దేశ్యాలను శిరసావహించి, ఇంకోవిధంగా గాలి పీల్చుకోడానికి కూడా భయబడే భార్యా, పిల్లా, తల్లీ, అత్తా, తమ్ముడూ, కోడలూ ఆ ఉద్దేశ్యాలే, అభిరుచులే చాలా గొప్పవనీ, సరైనవనీ నమ్మి, వాటిని చూచుకొని గర్వపడతారు. వాళ్ళట్లా గర్వపడేటట్టు చేస్తారు ఈ సమర్థులు. ఏదైనా విరుద్ధాభిప్రాయం ఇతరులెవరిద్వారానన్నా ఇంటో ప్రవేశించిందా వెంటనే సునాయాసంగా దాన్ని హత్య చేస్తారు, విషంగా నవ్విగాని, కనుబొమలు ముడిచిగాని, "ఇంక చాలు. ఈ సారి ఆ మాట వినపీ బడకండి" అనిగాని.

అన్నీ హద్దులు. ప్రేమగాని, స్నేహంగాని, పరిచయంగాని, డబ్బుగాని - 'ఇంతవరకు' అంతే అని, అంచులు చక్కగా కత్తిరించినట్లు సంబంధాలు పెట్టుకుంటారు. వాళ్ళకి కోపం ఎన్నడూ రాదు. పైకి కనపడదు. నవ్వుతోనే గొంతు కత్తిరిస్తారు. ఆ తెగిన మనిషి భరించలేక వొచ్చి వాళ్ళ ముందే గోలెత్తితే "అట్లాచేస్తే ఇట్లానే జరుగుతుంది" అని తమకి సంబంధం లేనట్టు, ఆ శిక్ష ఈశ్వరుడి చట్ట ప్రకారం వాళ్ళమీద పడ్డట్టు మాట్లాడతారు. వాళ్ళకే అపాయమూ రాదు. అపాయాలు, నష్టాలు, దురదృష్టాలు పట్టిన వాళ్ళమీద వాళ్ళకి కనికరం రాదు. "చేసుకున్నావు అనుభవించు" అంటాయి వాళ్ళ కళ్ళు. స్వశక్తివల్ల అభ్యుదయ మందిన వాళ్ళు గనుక, వాళ్ళకి స్వశక్తి

మీద విశ్వాసం. ఈశ్వరు డంటే వాళ్ళ కేమాత్రమూ గిట్టదు. వేరే శక్తి చాలా అనవసరం వాళ్ళ అవసరాలకి.

దూరంనించి అపాయం వొస్తున్నట్టు తోచిందా, చల్లగా తప్పుకుని పక్కవారి మీదనించి అపాయాన్ని దొర్లిపోనిస్తారు. ఇంకెవరూ లేకపోతే భార్యమీదనైనా సరే-ప్రియురాలు అసలు వుండనే ఉండదు, ప్రేమ అంటే హేళన గనక. ప్రేమని ఎరగనే ఎరగవు ఆ హృదయాలు. ఏ ఉద్రేకంవల్లనన్నా మనిషి కదిలి పట్టాలు తొలిగడా, దాన్ని ఓ రోగమంటారు.

ఆ రాత్రి ఆ గదిలో కుర్చీలలో పడుకున్న పెద్దమనుషులిద్దరూ typical self-made men. కాని వాళ్ళిద్దరి జీవితాల్లోనూ స్త్రీమీద మమత ప్రభావం బలంగా పనిచెయ్యడంవల్ల పైపునించి భేదించారు చెరో విధంగాను. ఎటువంటి స్త్రీ అయినా సరే, ప్రేమించిందంటే, ఆ పురుషుడి స్వభావంలో, అతను మొత్తంమీద ఎంత పీచుడూ, క్రూరుడైనా, ఒక భాగానికి ఓ ఔన్నత్యం పట్టి వుంటుంది. ఆ ప్రేమ పట్టుగా కొంతకాలం వాళ్ళ జీవితాన్ని పరిపాలిస్తే క్రమంగా పెద్ద మృదువైన మార్పు కలుగుతుంది. ఎటువంటి కర్కశ స్వభావంలో కూడా కొంత విశాలత్వం ఏర్పడుతుంది.

ఆ గదిలో ఆ రాత్రి పదకొండు గంటలప్పుడు కుర్చీలలో హాయిగా పడుకున్న మిత్రులు ఇద్దరూ వయసుమళ్ళిన వాళ్ళే. చిన్నప్పుడు స్కూలులో కాలేజీలో కలిసి చదువుకున్నారు. ఆ ఇంటి యజమాని రిటైరైన కాలేజీ లెక్చరరు, శ్యామారావు. ఆయన అతిథి మిత్రుడు, చాలా డబ్బు సంపాయించిన వకీలు రాజయ్య. కాలేజీలో విడిపడి, ముప్పై ఏళ్ళ చిల్లర తరువాత ఇదే కలుసుకోడం వాళ్ళు. రాజయ్య తన కూతురుకి సంబంధం చూడ్డానికి ఆ వూరు వొచ్చి తన మిత్రుడి ఇంట్లో దిగాడు. రెండోరోజు రాత్రి అది.

చుట్ట కాలుస్తూ ఉమ్మేసుకోడాని కని లేచి రాజయ్య "On such a night as this—జ్ఞాపకముందా?" అంటో వొచ్చి కుర్చీలో పడుకున్నాడు, పైకప్పువేపు పొగ వదులుతో. కొంచెంసేపు మాటాడలేదు ఎవరూ. నిశ్శబ్దం నాలుగు నిముషాలే. కాని ఏళ్ళ జ్ఞాపకాలు:

పక్కన రైలుకట్ట. దానిమీద వంతెన కిందనించి దొర్లు కుంటూ వచ్చే పంట కాలవ. వెన్నెట్లో ఆ నీళ్ళన్నీ పాలైనాయి. కాలవకట్టన పొగడచెట్టు. దానికింద ముగ్గురు మిత్రులూ సహాధ్యాయులూ అట్లాంటి కార్తీకపు వెన్నెల రాత్రి-మధ్య విశాలాక్షి. చెరొక పక్కనా వీళ్ళిద్దరూ హుషారైన యువకులు—ఎన్నేళ్ళకిందటో. ఆ రాత్రి ముగ్గురూ తోడి రాగంలో పాడారు, షేక్స్పియర్ ఇంగ్లీషు పాటని—On such a night as this—అని తప్పులతో ముగ్గురూ కంఠాలు కలిపి. కాని రెండు కంఠాలు కలవడం సులభంగాని మూడు కలవ్వు.

అసలు మొదట శ్యామారావుకి విశాలాక్షికి స్నేహం. చదువుకునే స్త్రీలని స్వతంత్రురాళ్ళైనవారినీ చూస్తే అతనికి fancy. అందుకని ఆమెకి తన నోట్సు ఇవ్వడమూ, ఆమెకి చదువు విషయమై సలహాలివ్వడమూ అతనికి సరదా; శని ఆదివారాలు ఆమె యింటికి వెళ్ళి ఆమెని 'కోచ్' చేసేవాడుకూడా. అతని ఆప్తమిత్రుడు రాజయ్యకి ఇట్లాంటి స్నేహాలు ఏ మాత్రం గిట్టవు. కనుక మిత్రుణ్ణి warn చేసి వారించాలని చూశాడు. కాని శ్యామారావు వినలేదు. త్వరలో విశాలాక్షి శ్యామారావుల పేర్లు గోడలమీది కెక్కాయి.వాళ్ళ పెద్ద వాళ్ళకి ఆకాశరామన్న ఉత్తరాలు వెళ్ళాయి. దాంతో వాళ్ళిద్దరికీ చాలా సిగ్గేసింది. తమ స్నేహాన్ని ఇటా అసహ్యంగా ప్రచురిస్తారని వాళ్ళిద్దరూ అనుకోలేదు. విశాలాక్షి కాలేజీకి రాలేదు వరసగా నాలుగు రోజులు. శ్యామారావుకి దిగులుపట్టుకుంది, తన మూలంగా విశాలాక్షిని చదువు మాన్పించారేమోనని. అంతే కాదు, ఆమెని చూడకుండా ఉండలేనని అప్పుడే తెలియవొచ్చింది. ఆమెని ఆమె తలిదండ్రులు ఏం బాధపెడుతున్నారో! ఓ సాయంత్రం శ్యామారావు వాళ్ళ యింటి వేపు వెడితే, విశాలాక్షి తండ్రి అతన్ని ఇంక ఆ యింటివేపు రావొద్దని కఠినంగా చెప్పాడు. శ్యామారావు డెస్పరేట్ ఐ తన మిత్రుణ్ణి విశాలాక్షి ఎట్లా వుందో చూసిరమ్మని బతిమాలుకున్నాడు. రాజయ్య నిరాకరించాడు. నేను చెప్పలేదా? అని ఎత్తి పొడిచాడు. చివరికి మిత్రుడి అవస్తని భరించలేక వెళ్ళడానికి వొప్పుకున్నాడు. శ్యామా

రావు ఓ ఉత్తరం కూడా యిచ్చాడు. రాజయ్య రాత్రి కానిచ్చి వెళ్ళి విశాలాక్షిని పిలిచాడు. వాళ్ళ యింట్లో కొంచెం మాటాడి ఉత్తరం ఇస్తోవుండగా విశాలాక్షి తండ్రి చూసి ఎవరో సరిగా గమనించకుండానే, ఉత్తరం లాక్కుని, "నిన్ను ఇటు రావొద్దని చెప్పలేదురా? నా పిల్లని బతకనియ్యవా?" అంటో మెడపట్టుకుని గెంటాడు రాజయ్యని. అర్భకుడైన రాజయ్య హఠాత్తయిన ఆ తోపుతో గుమ్మంలో కింద పడ్డాడు. రాత్రి పదింటికి శ్యామారావు గదికి వొచ్చి రాజయ్య తనకి జరిగిందంతా చెప్పాడు. ఆనాటినుంచి వాళ్ళిద్దరి స్నేహమూ మరింత బలపడ్డది కాలేజిలో.

* * *

ఈ రాత్రి వాళ్ళిద్దరూ పూర్వం ఇటాంటిరాత్రే వాళ్ల ముగ్గురూ కూచుని పాడిన సంగతి జ్ఞాపకం తెచ్చుకుంటున్నారు.

శ్యామారావు అన్నాడు:

"ఆ దొక్కసారే ననుకుంటా నువ్వు విశాలాక్షితో స్వేచ్ఛగా కూర్చున్నది, కాలేజిలో చూడడంకాకండా?"

అనుమానిస్తో చిన్న సిగ్గు చిరునవ్వుతో రాజయ్య 'ఊ' అన్నాడు. ఆ చిరునవ్వుని ఆ దీపం వెలుతురులో చూడలేదు శ్యామారావు.

"అది రామయ్యనాయుణ్ని పెళ్ళిచేసుకుంది. మునిసిపల్ కౌన్సిలరుకూడా అయిందని విన్నాను, తరువాత నేనూ చూడలేదు. నువ్వు చూశావా?"

లేదు అని తలతిప్పాడు రాజయ్య.

"ఆ రోజుల్లో నీ సహాయం నాకు ఎంత బలమిచ్చిందో,అంతా జ్ఞాపక ముంది పాపం, నీకు ముట్టిందల్లా ఆ తండ్రినించి చివాట్లు."

"నీకుమాత్రం ముట్టిం దేముందిలే!"

"ఎంత సినికల్‌గా మాట్లాడుతున్నావోయ్. ఏమన్నా ముట్టాలా? ఆ లెక్కలన్నీ మన హృదయాలమీద జీవితపు మురికి పేరుకున్న తరువాత, కాని ఆ యవ్వనంలో, మొదట ఓ యువతిని ప్రేమించ

గలగడం-ఆమెనించి ఒక్క చిన్న చూపు, చిరునవ్వు-అవన్నీ ఎంత అమూల్యం!"

"ఏం విరహపడేవాడివి!"

"చెప్పుకోవడానికి నువ్వు లేకపోతే అంత విరహపడేవాణ్ణి కాదేమో! నీ కట్టాంటి గొడవలు ఏమీ వుండేవి కావు. అదృష్ట వంతుడివి."

"ప్రేమించడమే అదృష్ట మన్నావుగా!" అన్నాడు రాజయ్య నవ్వుతో.

"అవునులే. కాని ఎంతగొడవ అంటావు! ఆ నాటి ప్రేమ నా జీవితం మీదనే ఓ మబ్బుని కమ్మేసింది."

"అదేమిటి?"

"ఓటి చెప్పు రాజయ్యా! సిగ్గు పడకు. నువ్వు ఏకపత్నీ వ్రతుడవా?"

"ఛా! ఏమాత్రం కాదు. ఎంత మా టన్నావు నన్ను!"

"ఎవరిమీదనన్నా ప్రేమ వొచ్చిందా?"

"ఏమిటో! ఆ ప్రేమ అంటే నాకు సరిగా తెలీదోయ్. ఇష్టాలు వొస్తాయి. అదీ ప్రేమేనేమో! ఎప్పుడూ తోటకూర పులుసుకూరతోనే తినగలవా? చాపలు కావా లనిపించదూ? అట్లా!"

"అంటే నువ్వు ప్రేమ నెరగవు. విశాలాక్షి నీకు జ్ఞాపకం వుందా బాగా యిప్పటికి?"

"ఊఁ" అన్నాడు రాజయ్య.

రాజయ్యలో విశాలక్షి సంగతి మాట్లాడ్డానికి సరదా ఏమీ కనిపించలేదు శ్యామారావుకి. ఇన్నేళ్ళ తరు వాత ఆమె సంగతి నెరిగి తనతో మాట్లాడ గలిగిన మిత్రుడు దొరికాడు. ఆ జ్ఞాపకం పైకి వచ్చినకొద్దీ మా ట్లాడాలని పొంగిపోతున్నాడు అతను. రాజయ్యకి ఇంకా ఆమెమీద కోపం పోనేలేదా, లేక ఆమెని మరచిపోయినాడా?

"నేను ఏకపత్నీవ్రతుణ్ణి" అన్నాడు పైకి, శ్యామారావు.

"ఎందుచేత?"

"వ్రతం కాదనుకో. కాని విశాలక్షి జ్ఞాపకం మూలాన ఇంక

ఏస్త్రీని తాకలేక పోయాను. దాని అందం, మాటల పొందుపు-నీ కేం తెలుసు అదంతా? కాలేజీలో చూడడం తప్ప దా న్నేం ఎరుగుదువు?"

"ఎరగడం ఎందుకు? దానికన్న అందమైన వాళ్ళు ఎంత మందో!"

"అదే ప్రేమ చేసే దుర్మార్గాం. ఎంతో అందమైనవాళ్ళు వుండ వొచ్చు; కాని అందంగా కనపడరు."

"మరి భార్య?

"భార్య వేరు, భార్యని ప్రేమించడమూ అదీ పశ్చిమ దేశ వ్యవహారం. మనకి ప్రేమతో. నిమిత్తం లేదు ధర్మం. ఇష్టంతో అవసరంలేదు. మామూలు రొటీన్ వ్యవహారం. కాని ఒక్కసారి గట్టిగా ప్రేమించామా ఇంక మళ్ళీ ఎవరినీ తక్కువవారిని ఇష్టపడలేము. విశాలాక్షి నా జీవితాన్నట్లా చేసేసింది. ఒక స్త్రీ వ్యవహారంలోనే కాదు. జీవితం మీది ఆసక్తినే చంపేసింది నాలో."

"ఆదేమిటి?"

"అవును. ఆమె లేనిది ఎందుకు జీవించడం? ఏ సౌఖ్యమనేది ఏ అదృష్టమన్నా ఆమె పంచుకోనిది వ్యర్థం అనిపించింది ఇన్నేళ్లూ."

"అంత లోతుగా వుంటుం దన్నమాట ప్రేమ అంటే? ఎన్నేళ్ళ నాటి సంగతి!" అని నవ్వాడు రాజయ్య.

"నీ కర్థం కాదులే. ఆమె జ్ఞాపకమే లేకపోతే ఇంకా ఉత్సాహంగా, పట్టుగా ఉద్యోగం చేసి వుందును. ఎన్నేళ్ళకీ ఈ లెక్చరరుగానే ఉండిపోదు ననుకున్నావా?"

"ఇన్నేళ్ళలోనూ మధ్య మధ్య ఓసారి ఆమె ఎదిగి ఎట్లా తయారవుతోందో చూస్తే చాలవరకు కుదిరిపోయేదేమో నీ ప్రేమ పిచ్చి?"

"చూస్తేనేం?"

"ఇన్నేళ్ళ తరవాత ఇంకా ఆమె రూపం జ్ఞాపకముందా నీకు? ఉంటే ఇంకా పద్దెనిమి దేళ్ళ బాలాకుమార్తెగానే చిత్రించుకుని వుండివుంటావు దాన్ని-అవునా?"

"సరిగ్గా చెప్పావు. అవును. చిత్రంగా ఈనాటికీ ఆమె అనాటి

రూపం నవ్వుతో, సూటిగా కళ్ళలోకి చూస్తో అట్లానే వుండిపోయింది. ఈ రోజు ఆమెని గుర్తుపట్టగలను, ఆ రూపంలోనే ఆమె కనపడితే."

"ఆ రూపం ఆధారమేగాని, అసలు నీకు జ్ఞాపకమున్న దల్లా నీ ప్రేమే ననుకుంటా''

"అదీ చిత్రమే కదా! ఆలోచిస్తే నేనేమనుకుంటా నంటే మా సంబంధం ఈ జన్మది కాదేమో, ఎన్ని జన్మలనించో ఇట్లా కలుసుకుంటో విడిపడుతోనే ఉన్నామేమో నని."

"పునర్జన్మలూ అవీ నమ్మకమా ఏమిటి నీకు?"

"కాదా? నీకు లేదా? జన్మలు లేవంటవా? లేకపోతే చచ్చిం తరవాత ఏమౌతా మంటావు?''

"నే నేం ఆలోచించ లే దనుకో. కాని ఏమిటో మళ్ళీ మళ్ళీ పుట్టడం, మనుషులు కుక్కలూ, పిల్లులూ కావడమూ అదీ చాలా మూఢనమ్మకంగా కనపడుతుంది.''

"నా కట్లా అనిపించదు."

"నువ్వు వృథాగా ఏదో వూహించుకుని, నీ జీవితమంతా చెడకొట్టుకున్నావు. ఆమె నీ నించి ఇంత త్యాగానికి అర్హురాలని ఎందుకు అనుకున్నావు? తక్కిన స్త్రీలవంటి స్త్రీ. కొంచెం పెద్దకళ్ళూ, పెద్ద రొమ్మూ వుండగానే, ఆమె ఏదో లలనా శిరోమణిఅని ఓ ఆలయం కట్టుకున్నావు నీ హృదయంలో. అసలు నువ్వేం ఎరుగుదువు ఇంతకీ?" అని దూకుడుగా లేచాడు రాజయ్య. "కోర్టులో ఇట్లాంటివి ఎన్ని? ఈ లేచిపోయినవాళ్ళ కేసుల్లో వాళ్ళు మొదట్లో రాసుకున్న ఉత్తరాలలో ఆరాధనా, కోర్టు కెక్కిననాడు బైటపడే వాస్తవమూ, ఆ ప్రియులు ఒకరినొకరు తిట్టుకునే విధమూ వినాలి నువ్వు!" అని ముగించాడు.

"సాధారణులలో నువ్వనేది నిజం కావొచ్చు. ఆమెలో ఎదన్నా గట్టి లోపం వుంటే నావంటి వాడి మనసు ఆమెలో ఇన్నేళ్ళు అట్లా కాదనుకో."

"దుష్యంతుడి మల్లే మాట్లాడకు. ఈ కావ్యాలు చదవడం వల్ల వొచ్చిన ముదనష్టమే అది. అనాడు వీ ర కా ర్య ద క్షు డు

డావ్స్ట్రీక్సాట్ ఒకడేకాని, యీ నాడు ప్రేమకావ్యాలు చదివి తాము మానవాతీత శృంగారమూర్తుల మని మోసపోయే ప్రేమ క్రీక్సాట్లు వందలు. వాళ్ళల్లో నువ్వు వొకడివి. ఇంతగా ఇట్లా అయినా వనుకో లేదు ఇన్నేళ్ళూ. ఈ సంగతే తెలిస్తే ఎప్పుడో నిన్ను యీ మాయ వించి తప్పించేవాణ్ణి."

"ఎట్లా?"

"ఈనాటికీ అట్లానే ఉన్నావా?"

"ఊ. ఈ జన్మకే కాదు ఏ జన్మకైనా ఇంతే."

"విచిత్రం. నువ్వు దాంతో ఓ అర్నెల్లు కాపరం చేస్తే కుదిరి పోను ఈ పిచ్చి."

"మామూలు స్త్రీతో అంతే ననుకో. ఆమెతో కాదు. అనేక ఏళ్ళు ప్రేమ ప్రజ్వలంగా వెలిగిన దాంపత్యాలు లేవంటావా?"

"నిస్సంశయంగా లేవు. ఒక్కటి చూపించు. ఎంతకీ ఏ కావ్యాలూ పెళ్ళి అయిన దాకానే. తరవాత ఏముంది?"

"సీతారాములు."

"ఏం? మనకేం తెలుసు, అడివికి పంపించినప్పటి ఏడుపులు తప్ప? ఏ మొగుడైనా ఆ సందర్భంలో అట్లానే ఏడుస్తాడు. కవిగనక ఆ రాసిన వాడు అందంగా ఏడిపించాడు. పైగా అన్యాయం చేస్తున్నా నని తెలుసు కూడాను శ్రీరాముడికి! ఒకవేళ విశాలాక్షి వ్యభిచారి అని తెలుసు ననుకో పీకు-ఇంకా నీచమైన గుణా లున్నాయనుకో-ఈ వ్యామోహం అట్లానే వుండేనా?"

"తరువాత జీవితం సంగతి నాకు తెలీనూ తెలీదు, అక్కర్లూ లేదు. కాని ఆ రోజుల్లో ఆమె దివ్యమూర్తిలో కళంకం ఎక్కడా లేదు."

"నీ కెట్లా తెలుసు?"

"నువ్వో ఉత్త సినిక్ వి. అట్లాసినిక్ ఐపోవడంకన్న, నా మల్లే విరహంలో కాలిపోవడమే ఉత్తమం," అన్నాడు చాలా తృణీ కారంతో శ్యామారావు.

రాజయ్య మాట్లాడలేదు. అతనికి కోపం హెచ్చుతున్నట్టుంది.

"ఏమంటావు? మాట్లాడవేం?"

"అభిరుచుల్లో భేదం. పోనీ, అట్లా అనుకో."

"నీ నోరు మూస్తాను. ఈ సంగతి విను. మా పెద్దమ్మాయి బాల్యంలోనే వితంతు వయింది. చిన్నప్పటినించీ బళ్ళో చదువుకుంటోనే వుంది. దాన్నే 'కంటిన్యూ' చేసింది. కాలేజీలో ఇంకా ఆడపిల్లలు వుండేవాళ్ళుగా! వాళ్ళల్లో రమ అనే పిల్లమీద దానికి ఏమిటో చెప్పలేని ఇష్టం. ఆ పిల్లని చూడకండా ఒక్కరోజు వుండలేక పోయేది. ఎప్పుడూ ఆ పిల్లకబుర్లే. ఆ పిల్ల 'హిస్టరీ' శాఖ. అందుకని నేను చూడడం తటస్థించలేదు. ఆ రమా అంతే. మా అమ్మాయిని చూడకండా నిలువలేదు. దూరాన్నించి చూసే ఒకరినొకరు అంత ప్రేమించారట. మా అమ్మాయికి జరం వొచ్చినప్పుడు చూడ్డానికి వచ్చింది మా యింటికి రమ. ఆమెని చూడ్డంతోనే నాకూ ఎక్కడ లేని ఆకర్షణా కలిగింది. ఆమెకూ నామీద అంతే. దాన్ని చూడందీ, దాంతో మాట్లాడందీ ఒక్కరోజు ఉండలేక పోయేవాణ్ణి. వొచ్చి చాలా చనువుగా నా పక్కన కూచునేది. మొదటినించీ నాకు ఆమెమీద తెలీకండానే కొంత మోహం వుంది. నా వయ సెక్కడ, దాని వయస్సెక్కడ! పైకి మాత్రం మా అమ్మాయి మీద వుండే ఇష్టంలాగే వుండేది. కాని ఎక్కడో భేదం-ఒకటే తాకాలని, బుజ్జగించాలని, ప్రెజంట్లు ఇచ్చి సంతోషపెట్టా లనిపించింది. ఏదో మాటల సందర్భంలో చెప్పింది- తన తల్లిపేరు విశాలాక్షి అని. తీరా చూస్తే ఆమె మన విశాలాక్షే! ఏమంటావు?"

చప్పున పైకి లేచి కూచుని శ్రద్ధగా వింటున్నాడు రాజయ్య. "తరువాత?"

"తరువాత చెప్పాలంటే అది ఎట్లా చెప్పాలో తెలీటం లేదు. ఇదే నా నోటనించి రావడం ఆ సంగతి. సిగ్గుగా వుంది. అంతేకాదు. చాలా అందమైనదీ, గాఢమైనదీ-మాటలతో ఇతరులతో చెబితే- చాలాసార్లు ఆ చెప్పడంతోనే-వాళ్ళు వినడంతోనే మురికి ఐపోతుంది. కానిమువ్వు వేరు. విను. రమ మా ఇంటో బాగా అలవా టయింది. చాలా రోజులు మా ఇంటోనే వుండిపోయేది. మా ఇంటో కాలేజీ

ఆడపిల్లలు తరుచూ వుండేవారు. తలిదండ్రులకీ, కాలేజీవారికీ నాపైని చాలా విశ్వాసం-సునిశితమైన ఋజు ప్రవర్తన నాది అని."

"ఎందుకు ఆ విశ్వాసం?" అన్నాడు నవ్వుతో రాజయ్య.

"ఏమో!"

"వయసు వల్లనేమో!"

"కాదు-చిన్నప్పటినుంచీ అంతే."

"నీ మొహంలోనే వుందనుకుంటా."

"కావొచ్చు. అదిగాక అప్పుడప్పుడు నియమాల్ని గురించీ, పవిత్రతా, సంస్కారణా ఇట్లాంటివాటిని గురించి, విద్యార్థులకేగాక, కొంచెం పబ్లిక్‌లో కూడా మాట్లాడేవాడిని. ఇంక వేరేవాదు ఏమీ రాక పోతే, ఆ మాట్లాడడం ఎంత ఉపకరిస్తుం దని!"

"అవును. అందులో అవినీతి ఎటో చాలాదూరాన నీచుల్లో వుండేట్లూ, మనకి ఎక్కడో వినికిడేగాని, ఏమీ తెలిసిన వ్యవహారం కానట్లూ మాట్లాడితే చాలు. నీతికీ, character కీ, శీలానికీ ప్రసిద్ధి కెక్కిన వాళ్ళంతా అట్లా మాటాడడంవల్లనే ఆ కీర్తి సంపాయించారు. అసలు వ్యవహారానికీ ఈ కీర్తికీ ఏమీ సంబంధం లేదు. ఇట్లా గొప్ప కీర్తి సంపాయించుకున్నవారి చరిత్రలు మరణం తరవాత అద్భుతంగా బైటపడి, ప్రజలని అన్నేళ్ళు ఎంత బాగా వంచించారో చూపిస్తాయి. glad-stone సంగతి తలచుకో. సరే నీ కథ కానీ."

"రమ మా యింట్లోనే వుండేది. మాకు స్నేహం ఎక్కువయింది. ఒక రోజున నా వొళ్లో కూచుని, నా మెడచుట్టూ చేతులువేసి ఏదో మాట్లాడుతోంది."

రాజయ్య తలని చేతుల్లో పెట్టుకని మూలిగినట్టు వినిపించి, ఆగాడు శ్యామారావు.

"ఏమి టది?"

"ఏంలేదే. కానీ."

కాని, రాజయ్య కంఠంలో ఏదో కలవరం.

"ఎట్లా చెప్పను? ఆమె చిన్నరొమ్ము నా రొమ్ముకి అనుకుంది. కావలిసే అనించిందా అని............"

"ఛప్. అట్లాంటిది కాదు ఆ పిల్ల."

"ఏ పిల్ల?"

"ఏం లేదులే కానీ."

"ఏమిటి, నువ్వారమ నెరుగుదువా?"

"నాకు తెలీదు ఆ రమ ఎవరో! ఏమీ ఎరగని ఆడపిల్లని పట్టుకుని దానికి అట్లాంటి వుద్దేశ్యం వుందని నువ్వు ఆరోపిస్తే, నాకు కోప మొచ్చింది."

"కాదులే. నువ్వెరుగుదువు. వొప్పుకో."

"ముందు నీకథ కానీ."

"నే నేమీ ఆరోపించలేదు. నా అనుమానం నిజమని తేలింది. ఈ ఆడ పిల్లలకి టీచర్లనీ, లెక్చరర్లనీ చూస్తే ఎంత ఆరాధన! చాలా సులభం, దాన్ని ఇష్టమైన తోవలోకి తిప్పుకోవడం. అందుకనే University commission లో ఆడపిల్లలకి ఆడ లెక్చరర్లే వుండాలని వాదించాను."

"సరేలే అదంతా. ఏం జరిగింది అప్పుడు? ఏం చేశావు రమని?"

చాలా దూకుడుగా మాట్లాడాడు రాజయ్య.

"ఏమిటి సంగతి? నేనుచెప్పను. ముందు నీ interest ఏమిటో చెప్పు."

"చెపుతా తరువాత."

"నిజమేనా?"

"ఊఁ."

"నా వొళ్ళు ఏమయాం దంటావు?"

"రమమీదనేనా నీ కంత యిష్టం? కాక విశాలాక్షి కూతురనా?"

"అప్పుడు నాకు రమ విశాలాక్షి కూతురని తెలీదు"

"ఎప్పుడు తెలిసింది?"

"తరువాత ఎప్పుడో. చెపుతాలే. ఏం చెపుతున్నాను?"

"ఏమైనావు అప్పుడు?"

"ఏమైనాను? ఆ పరిస్థితిలో మొగవాడు ఏమౌతాడో అ
ఐనాను."

"ఐ?"

రాజయ్య ఊపిరి వినిపించలేదు.

"ఐ ఏం లేదు. మెల్లిగా ఆ పిల్ల చేతులు నా నించి తీసే
తప్పించుకుని కబుర్లు చెప్పి పంపాను. కాని నా దేహమంతా అవె
వేపు లాగింది."

"ఇం కేం?"

"కాని నా వయ సెక్కడ! ఆ పిల్ల వయ సెక్కడ!"

"వయసుతో పనేమిటి? ఏమన్నా పెళ్ళి చేసుకుంటున్నావా
రమని?"

"దేనికైనానూ. నా ఆనర్. పాపం నన్ను నమ్మిన పిల్లని
ఏదో బలహీనమైన సమయంలో అడ్వాన్టేజ్ తీసుకోడం..."

"ఆ కబుర్లకేం? ఏం చేశావో చెపుదూ?"

"ఏం చెయ్యలేదు."

రాజయ్య నిట్టూర్పు విడిచి కుర్చీలోకి వాలాడు. శ్యామారావు
అది చూడలేదు. పూర్తిగా గతంలో నిమగ్నుడై రాజయ్యనే మరచి
పోయినాడు.

"తరువాత అంతా మిగిలిన రోజులన్నీ రమతో వొంటరిగా
వుండకండా తప్పించుకున్నాను."

"అయిపోయిందా?"

"లేదు విను. శలవలకి రమ వాళ్ళ వూరు వెళ్ళినప్పుడు
తెలిసింది నాకు మొదట-ఆమె మీద చాలా ప్రేమ అని. అందులో
అది చాలా ఉన్నతమైన ప్రేమ అని."

"ఏమిటి? ఆ ప్రేమ ఏమిటి? అందులో ఉన్నతమైన ప్రేమ
ఏమిటి? అంటే ప్రేమకీ, ఉన్నత ప్రేమకీ, పవిత్ర ప్రేమకీ-వీటన్నిటికీ
ఒకటేగా అర్థం?"

"ఏం అర్థం?"

"ఏముంది? అంతా ఒకటే వాంఛ. భేద మల్లా బట్టలన్నిటి

తోనూ, కొన్నిటితోనూ, అసలు లేకుండానూ. అంతే పవిత్ర ప్రేమకీ, పశుకామానికీ భేదం" అని నవ్వాడు రాజయ్య నిష్కల్మషంగా.

"పూరికే వెక్కిరించకు సినిక్. నీకేం తెలీదు యీ విషయం. నీ అనుభవ మంతా పచ్చి భోగం వాళ్ళతో మల్లే వుంది. ప్రేమ అంటే- అసలు ఆ పడక సంగతులు ఏమీ జ్ఞాపకం రావు. ఆ పిల్ల పూరికే నీతో వుంటే చాలు ననిపిస్తుంది. తెలిసిందా ఇప్పటికన్నా?"

"తెలుసులేవోయ్. అవన్నీ కవిత్వం రాసే కుర్రకుంకల మాటలు. చేతికి అందనప్పుడూ, ఏవో అభ్యంతరాలున్నప్పుడూ అట్లాంటి వెర్రికలల లోకి పోక అంతకన్న ఏం చేస్తాడు మనిషి? ఇద్దరు ప్రియులూ కలిశాక, మూడో మనిషి లేకండా ఇంత వరకు కవిత్వంగాని కథగాని వొచ్చిందా? అంతే. మొదట్లో తనకి కనపడితే చాలు నంటాడు. తరవాత తనవంక చూస్తే చాలు-తరవాత వేలు తగిలితే చాలు, తరవాత చెయ్యి తనమీద వేస్తే చాలు, తరవాత తన చేతిని మీద వేయించుకుంటే చాలు-ఇంకా ఆ చెయ్యిని జరపనిస్తేచాలు, దగ్గిరిగా పడుకుని ఆకాశంవంక చూస్తే చాలు- తక్కిన steps యోచించుకో. ఆ కొనన ప్రారంభించి, కాలమూ వీలూ దొరికితే, ఈ చివరికిరాని మనిషిని చూపించు. వాణ్ణి బుజాలమీద కూచోపెట్టుకుని దేశమంతా తిరుగుతాను."

"చూపిస్తాను. బుజాలమీద యెక్కించుకో."

"ఎవడు?"

"వీడూ."

"నువ్వా? నువ్వంత గొప్పవాడివని రూఢి ఐనప్పుడు అట్లానే ఎక్కించుకుంటాను. నువ్వుగాని ఎవరుగాని నేను చెప్పిందానికి విరుద్ధం కాదు. ముందు బట్టలన్నిటితోనూ కనబడితే చాలు. తరవాత? ఒక్కొక్కటే కొంచెంగా తొలిగి వీలు లేనప్పుడు ఎక్కడెక్కడ సందు కనపడితే దాంటోంచి, మెల్లగా ఒక్కొక్కటే తీసి, చివరికి ఏమీ లేకండా అక్కడితో ఆఖరు. ఇంక వెనక్కి తిరుగుతాడు. ఒక్కొక్కటే కప్పడం ప్రారంభిస్తాడు. తరవాత అసలు చూడనే చూడడు. దీపం ఆర్పితో ఉంటాడు. భార్య

విషయమై ఈ steps అన్నీ ఒక్క రాత్రిలోనే జరుగుతాయి గనక రొమాన్సు చాల తొందరలో ముగుస్తుంది. తక్కినవాళ్ళతో కొంత ఆలస్యం. అంతేనా, కాదా? కానీ నీ కథ."

"నువ్వట్లా వెక్కిరిస్తోవుంటే చెప్పా లనిపించటంలేదు."

"అవును. ఎందుకంటే-సహజమైన కామం, మనిషి దేహంలో చాలా కిందిభాగంలో వుంటుంది. దానికి సిగ్గులేదు. వెక్కిరింపులుగాని, భయాలుగాని, అపనిందగాని దాన్ని ఆపలేవు. కదల్చలేవు. నీవంటి వాళ్ళల్లోనూ, కవుల్లోనూ అది క్రమంగా తల్లోకి ఎక్కుతుంది. దాని విషం కళ్ళల్లోకి దిగి స్త్రీలలోలేని అందాన్ని కల్పిస్తుంది. ఈ తల లోని కామానికి సిగ్గు, అది అబద్ధం అసహజం కనక వెక్కిరింపుని తట్టుకోలేదు."

"లారెన్సు పుస్తకంలోమల్లే మాటాడుతున్నావు."

"ఎవరి పుస్తకంలోది కానీ నిజం. కానీ నీ కథ, నవ్వనులే."

"రమకి ఉత్తరం రాశాను-ఆమె లేనిదే ఉండలేననీ, త్వరగా రమ్మని, ఏమనుకుంటుంది అనే యోచనకూడా లేకండానే. రెండు రోజుల్లో వొచ్చింది. ఓ తెల్లారకట్ట సరాసరి నా పక్క దగ్గిరికి వొచ్చి. కలలోమల్లే నిద్రపొయ్యే నా చెంపమీద చెయ్యేసింది. కళ్ళు తెరిస్తే నవ్వుతో రమ. నాకు ఇంకా నిద్రం. ఆమె చేతులు పట్టు కున్నాను.....ఎందుకు నవ్వుతున్నావు?"

"తక్కింది నేను చెప్పనా, నీ పవిత్ర ప్రేమ ఏం చేసిందో?"

"వుండు." శ్యామారావు తన కళ్ళ ఎదటికి పిలుచుకుంటున్న దృశ్యంలో లీనమైనాడు.

"ఆమె నా మీదికి వొరిగింది. దగ్గరికి తీసుకున్నాను. ఏ స్థితిలో నన్నా ఆమె అభ్యంతరం కనపరచాలని నా ఆశ...."

"నీ భయం."

"కాదు-నిశ్చయంగా కాదు."

"అవునులే. రెండూ కలిసే వుంటాయి. ఆమె శీలం నీ శీలాన్ని రక్షించాలని. అట్లా కాదా, చివరికి నింద కొంతవరకన్నా

ఆమె మీద వెయ్యవచ్చు. అటాంటప్పుడు మగవాడు అంతకన్న ఏం చేస్తా డని!"

"కాదు, విను, ఆమె కళ్ళు మూతలుపడ్డాయి. ఇంకా నా దగ్గిరిగా వొత్తుకుంటోంది. నేను నవ్వుతో, అటమల్లే, ఆమె జాకెట్టు గుండీల్ని విప్పుతున్నాను. ఎండపడని.గాలికూడా గట్టిగా తగలని ఆమె రొమ్ము రంగు నా తల తిప్పింది. తరవాత...."

"ఎందుకు ఆగావు?"

"ఏం లేదు. నువ్వు చెప్పిన steps అన్నీ వరసగా...." అని నవ్వాడు శ్యామారావు సిగ్గుగా.

రాజయ్య బిగ్గిరిగా నవ్వాడు.

"ఏమిటోయ్ ఆ సిగ్గు! మామూలు seduction ని ఏదో మహా యజ్ఞంలాగు. ఏదో అపురూప కళ్యాణ మహోత్సవంలాగు మాటాడుతున్నావు. ఎవరూ ఎరగనిదీ, నీకే ఎట్లానో జరిగిన విషయం లాగూ! ఏమన్నా చలంగాలి సోకిందా ఏం?"

"సరేలే. ఆమె ఉద్దేశ్యం తెలుస్తోంది, చివర-అంటే-"

"తెలిసిందిలే."

"ఆగాను. ఎందుకు ఆగావా అని కళ్ళు తెరిచింది. అప్పుడు తట్టింది, నేను చేస్తున్న ఘోరపాపం నా మనసుకి. చప్పున మంచం మీదనించి లేచి నుంచున్నాను."

చాలా tension తో వింటున్న రాజయ్య తెప్పరిల్లాడు. reliet తో నిట్టూర్పు విడిచాడు.

"దీనికా నేను నిన్ను బుజాలమీద మొయ్యవలసింది? నీ బుజాలు నే నెక్కడానికి కూడా పనికిరావు. పాపం! ఎంత నీచమైన పని చేశావు! ఏమై ఉంటుంది ఆ పిల్ల? ఆ మర్నాడే నిన్ను వదిలి వెళ్ళిపోయింది కాదూ?"

"అవును. నీ కెట్లా తెలిసింది?"

"అంతకన్న ఏం చేస్తుంది?"

"నీచమైన పని చేశా నంటావా?"

"వేరే అడుగుతావా?"

"ఇన్నేళ్ళూ చాలా ఘనమైనకార్యం-గొప్ప ఉదారత్వంతో నన్ను నేను నిరాకరించుకున్నా ననుకుంటున్నాను. నువ్వు అన్నది నిజమేమో? ఆ నిమిషాన ఆమెని గాయపరిచాను. తరవాత రమ నా మొహం చూడలేకపోయింది. కాని నాకే ఆ నిగ్రహశక్తి ఆ నిమిషాన రాకపోతే ఆ పిల్లగతి ఏమయ్యేది?''

"ఏమయ్యేదో! కాని ఇప్పు డేమయింది?"

"ఏమయింది?"

"ఏమయిందో నీ కెందుకు? నీ నిగ్రహం నీకేగాని!"

"ఏదో నీ కామం నీకేగాని ఆ పిల్ల గర్భవతిఐతే నీకేం అన్నట్టు మాట్లాడుతున్నావే!"

"అవును. నీతి అవినీతులే చూస్తారుగాని, నీతిపేర ఎంత స్వార్థం చలామణి అవుతుందో ఎవరికి తెలుసు? నువ్వు ఆ పిల్ల జీవి తాన్ని రక్షించగలిగానని, ఎంతో నిగ్రహం చూపానని గర్వంగా నీ బుజాలమీద నువ్వు తట్టుకుంటున్నావు, ఇన్నేళ్ళూ. అంత మానవాతీ తుణ్ణి నేనే కదా, ఇంకోరు అంత స్వార్థరహితులు వుంటారా అని, బహుశా ఈశ్వరుడు కూడా నిన్ను గౌరవిస్తాడనే నీ నమ్మకం. కాని నిన్ను రక్షించుకున్నావు. ఆ వొక్క పనీ చివరిదాకా జరిగితే, దాంతో నీకూ ఆ పిల్లకూ లంకె పడేది. వొదలలేవు. వొదుల్చు కోలేవు. నేరం చేశాననే బాధ. ఈ పిల్ల భవిష్యత్తు బాధ్యత. వొదుల్చుకుంటే ఆ నేరం భారం. ఉత్త స్వార్థపరుడివి. ఆ పని చెయ్యనందుకు నీది మహా పవిత్ర ప్రేమ!"

"సరేలే. నా వయసు, ఆ పిల్ల వయసు? పెళ్ళి కాని పిల్ల. నేను స్వార్థపరుడిని అని నన్ను అన్యాయంగా....''

"తిరిగి ఆ అమ్మాయిని నువ్వు కలుసుకున్నావా?"

"పెళ్ళయినాక ఓకూతురు పుట్టాక ఓసారి ఆమె భర్తా, ఆమే నేను రైల్లో కలుసుకున్నాము. నేను గట్టిగా అడిగితే ప్రయాణం మధ్యలో ఆగి మా ఇంటో ఓ రోజు ఉన్నారు."

"ఎట్లా కనపడ్డది?"

"మామూలుగానే. ఎదిగింది. ఏదో శాంతంగా వుంది."

"అంతేలే. అంతకన్న ఏం తెలుసుకోగలవు? తాము ఉత్తములు అనుకునే మనుషులంత గుడ్డివాళ్లూ, స్వార్థపరులూ వుండరు."

"సరేలే. ఆమెకేం అపకారం జరిగింది? సుఖంగా పెళ్ళి చేసుకుంది తనకి ఈడువాణ్ణి. పిల్లల్ని కన్నది."

"అట్లానే సమర్థించుకుంటారు."

"నాతో ఆమె బతు కేమిటి?"

"ఆమెతో నీ బతు కేమిటి? అది ఎత్తవేం?"

"అవును. ఘోరమే. కాని ఆమెని రక్షించానా లేదా?"

"అవును. ఓ విధంగా రక్షించారు, నిన్ను రక్షించుకుని. కాని ఇంకో విధంగా నీకూ ప్రపంచానికి కనపడని విధాన...."

"నీ కెట్లా తెలుసు?"

"చెపుతా తరువాత. అక్కడితో ఆమె చదువు ఆఖరు. ఆ దెబ్బతో ఇంకో మొగాడి చేతుల్లో పడ్డది. ఆ అనుభవంతో నిర్బంధపు అవసరపు పెళ్ళి. ఆ సంసారం వుత్త నిస్సార మయింది. దీని కంతా మొదటి కారణం గడ్డకట్టి పేరుకున్న నీ స్వార్థం."

"నాదా! రెండోదీ?"

"నా పశుత్వం!"

"నీదా!"

"అవును. నీవించి సరాసరి రమ నా దగ్గరికి వొచ్చింది."

"నీ దగ్గిరికా! నువ్వేం తెలుసు?"

"తరవాత చెపుతా."

"ఈ సంగతంతా రమ నీతో చెప్పుకుందా?"

"లేదు. కాని అట్లాంటి దేదో జరిగిందనుకున్నాను. ఎవరో కాలేజీ కుర్రాడితో ననుకున్నాను. గౌరవనీయుడూ, వయోవృద్ధుడైన లెక్చరర్‌తో ననుకోలేదు. నిన్నామె ఎరుగునని కూడా తెలీలేదు నాకు యీ నాటివరకు."

"ఎట్లా తెలిసింది నీకు, ఆమె హృదయంలో దెబ్బతిన్నదని?"

"అనుభవం."

"ఏం చేశావు?"

"ఏం చేస్తాడు మొగాడు? నే నాస్థానం ఆక్రమించుకున్నాను."

"పశువా!"

"అన్నావుగా నా 'పశుత్వ' మని?"

"దాంతో ఆమె భవిష్యత్తు మాడ్చేశావా?"

"ఎవరి భవిష్యత్తుని యెవరూ మాడ్చరు. ఆ మాట కొస్తే నీదే యెక్కువ బాధ్యత."

"ఈ వ్యవహారాల్లో యెవరో ఒకరో, లేక ఇద్దరో దెబ్బ తినాలి తప్పదు గావును. నువ్వు తప్పించుకున్నావు. ఆమె నాశన మయింది."

"ఎంత ఉన్నంతగా బిటర్‌గా.మాట్లాడుతున్నా ఈ idealists తో వొచ్చిన ప్రారబ్ధమే అది. ఏ hard facts మాట్లాడినా సరే వా సవాన్ని భరించే మనోశక్తిలేక, వెంటనే అసలు యెక్కడా లేని ఏవో generalisations లోకి వెళ్ళి, ప్రపంచమే ఆ సూత్రాల మీద నడుస్తోందని, మాయ కప్పుకుంటారు. ఎవరు జీవితంలో గాయపడేది? గాయపడడానికి సిద్ధంగా, గాయపడే మనసుల్ని పోషించుకున్న వాళ్ళు, జాగ్రత్త పడని లేత యువకులూ, యువతులూ. నే నేమీ నష్టపడ లేదు."

"అవును, మొగాడికి నీకేం!"

"మరి మొగాడికి నీ కేమయింది?"

"నా కో అంతరాత్మ వుంది."

"అంతరాత్మ అని గర్వంగా చెప్పుకోకు. అంతరాత్మ అంటే అర్థం ఏదో ఒక వంక పెట్టుకుని ఏడ్చి, ఆ ఏడుపుని చూసుకుని తక్కిన వారికన్న అధికులమనీ, నీతిపరులమనీ నిబ్బరపడడం."

"నష్టపడ్డ వాళ్ళందరూ అంతరాత్మల వల్లనేనా నష్టపడేది?"

"దానికి బుద్ధి తక్కువతనం తోడ్పడిం దంటే పూర్తిగా అణగారి పోతారు. మా వూళ్ళో ఓ డాక్టరు వున్నాడు. యువకుడు, సమర్థుడు, చాలా మంచి ప్రాక్టీసు అందకుంది అన్నెలల్లో. ఓ ప్లీడరు భార్యని ట్రీట్ చేస్తో, ఆమె ఆకర్షణకి తాళలేక లొంగాడు. అంతే. పదేళ్ళయింది. ఈ నాటికి మళ్ళీ తలెత్తుకోలేదు. ఎందుకు? అంత

రాత్మ. ప్రాక్టీసు పోతుందని భయం. అన్నిటికన్న అజాగ్రత్త. అబద్ధం చాతకాకపోవడం."

"వ్యభిచారానికి మోసం తోడ్పడాలంటావు."

"ఆ పేర్లు వొప్పుకోను. వ్యభిచారం కాదు. దాన్నే ఉజ్జ్వలమైన ప్రేమ అని చలంమల్లే అంటే కవులూ కాకులూ కూడా క్షమిస్తారు. మోసం కాదు. వృత వివేక మను. ఎందుకులే ఈ వాదన! ఈ నాడు ఇంక నువ్వు నానించి నేర్చుకునేదీలేదు నేను నీ నుంచి నేర్చుకు నేది లేదు."

"అవును" అని నవ్వాడు శ్యామారావు. నవ్వి, "రమ ఏమ యింది చెప్పు" అన్నాడు.

"మా యింటికి వొచ్చింది అన్నాను కదూ! ఏమీ మాట్లాడ కుండా కూచునేది. నీకు మల్లేనే నాకు ఆమె మీద చాలా గొప్ప యిష్టం."

"నాకు మల్లేనే అంటా వేమిటి?"

"విశాలాక్షి కూతురు గనక."

"ఐతే నీ కెందుకు మధ్య?"

ఆపుకోలేక నవ్వాడు రాజయ్య, రెండు నిమిషాలసేపు. శ్యామా రావు ఆశ్చర్యంతో చూస్తున్నాడు. ఆ రాత్రి వాళ్ళిద్దరూ జీవితపు చివ రికి జరిగిన వృద్ధులు కారు. మళ్ళీ గడిచిన కాలాన్ని జీవిస్తూన్న యువకు లైనారు.

"ఇందాకట్ణించి ఏం మాట్లాడావు? మాటలకీ, తాము నిజంగా నమ్ముతున్నా మనుకున్న అభిప్రాయాలకీ, మనసులోని అసలు విలు వలకీ ఎంతెంత వ్యత్యాసాలు! నీకేనా విశాలక్షి మీద ప్రేమ? నాకు వుండకూడదా? ఎందుకూ? ఆమెతో నువ్వు చాలా సార్లు మాట్లాడావు, పద్యాలు రాశావు, ఆమెని జ్ఞాపక ముంచుకున్నా ననుకున్నావు, ఆమె వల్ల జీవితం పాడయిం దనుకుని తృప్తి పడ్డావు, అన్నిటి కన్నా ఆ చివరి విషయంవల్ల ఆమె నీ స్వంత మయింది. ఆమె భర్తకన్న, పిల్లలకన్న, ప్రియులకన్న, నీకే సన్నిహితురాలు ఆమె."

"ప్రియులేమిటి?"

"ఏం? ప్రియులు వుండరా? వుండకూడదా"?

"తెలిందే యెందుకా అపనింద ఆ పవిత్ర...."

"ప్రియు లున్నా రంటే అపనిందా? యెట్లా మాట్లాడా లోయ్ పితో! ఆమె ప్రియుడు కావడానికి నీకు అభ్యంతరం లేదుగాని, ఆమెకి ప్రియు లున్నారంటే స్త్రీ గౌరవానికే లోపమా? అంత ఆకర్షణ గల స్త్రీ ప్రియులు లేకండానే అట్లాంటి భర్తతో కాపరం చేసిందనడం తన్న ఆమెకి ఇంకేం అపరిదిష్ట కావాలి?"

"అట్లాంటి భర్తేమిటి? నువ్వెరుగుదువా యేమిటి?"

"ఎరగకేం?"

"ఎట్లా?"

"నువ్వు చెప్పనిస్తేనా?"

"చెప్పు"

"అసలు...."

"రమ సంగతి కానేలేదు. అది చెప్పు ముందు."

"అవును. రమ మీద నా కిష్ట మన్నాను కాదూ? ముందు ఆమెని చదువు ముగించ మని గట్టిగా సలహా యిచ్చాను."

"ఆమెకి ఇల్లూ, తల్లీ తండ్రీ యేమైనారు? మధ్య నీ సలహా ఎందుకు?"

"ఉన్నారు. కాని తల్లి చిక్కుల్లో ఉంది. నేను రమగార్డియన్. తండ్రి చచ్చిపోయినాడు. తల్లితో విరోధం పెట్టుకుంది కూడాను."

"ఎందుకూ?"

"తల్లి మళ్ళీ పెళ్ళి చేసుకోవాలని చూస్తోందనీ, అంతకు ముందు ఆమె నీతి ప్రవర్తన తనకి తల వొంపులుగా వుందనీ."

"ఎందుకు?"

"అది వేరే కథ. ఇది విను."

"ఇట్లాంటి వాళ్ళ కోసరమా, వాళ్ళ శీలాన్ని రక్షించాలనా, నా జీవితాన్ని ధ్వంసం చేసుకుంది నేను!"

"తరవాత పశ్చాత్తాప పడుదుగాని. పశ్చాత్తాపానికి చాలా యేళ్ళున్నాయి. పైగా నీ బోటి వాళ్ళకి కాలం అనంతం, పశ్చాత్తాపానికి. ముందు విను. ఈ కథా పాఠం వొచ్చేజన్మకి ఉపయోగపడుతుంది....రమ తన కింకేం చదువు వొద్దంది. కాని బలవంతం చేసి

వొప్పించాను. ఇంకా నెలరోజు ఉంది కాలేజి తెరనడానికి, ఆరోజు దగ్గరికి వొచ్చినకొద్దీ రమ దిగులు యెక్కువయింది. ఎందుకని అడిగితే కాలేజీలో తక్కిన ఆడ పిల్లల్ని భరించలే నంటుంది. వాళ్ళ సంగతి నీ కెందుకు? అంటే, వాళ్ళు తన వెంటపడి తాను సంగతులు చెప్పుకుని తన అభిప్రాయాల్ని అడుగుతారట. ఎన్నాళ్ళు తన అబద్ధాలు చెప్పగలదు? తప్పి జారి యెన్నడన్నా నిజం మాట్లాడగానే, అందరూ విరోధులై తనని ఏడిపించడం, తన వెనక గుస గుసల్లూ, నవ్వులూ ప్రారంభిస్తారు. ఇంక వాళ్ళ ద్వేషాలు, తమ ఇంటి సంగతులు గొప్ప చేసుకోడం, తమ అందాల్ని చూసుకోడం, ప్రతివారూ తమ ఆకర్షణలో పడుతున్నా రనుకోడం—చాలా దుర్భరంట. అదంతా పోనీ, అసలు సంగతి విను.

జేష్ఠ పౌర్ణమి రాత్రి అది. సాయంత్ర మల్లా వర్షం కురిపింది. నేను నా ఆఫీసు గదిలో నిద్రపోవడమే అలవాటు. పడక గదిలో నా భార్యగారితో ఆ పందిరి పట్టెమంచం మీద పడుకోడానికి యెన్నడో తిరగబడ్డాను. ఆ రాత్రి వరండాలో యెవరో తిరుగుతున్నా రనిపించింది. నా రెండో గుమాస్తా మీద నాకు అనుమానం. నిద్ర కొంచెం మెళుకువ వొచ్చిం తరవాత చప్పున తలుపు తెరిచి బైటకు చూశాను. ఎవరూ కనపడలేదు. అర్ధరాత్రి దాటి వుంటుంది. నిండు చంద్రుడు నడి నెత్తిన, వానకడిగిన ఆకాశంలో తెల్లని మబ్బుల మధ్య వూగుతున్నాడు. అట్లాంటప్పుడు చంద్రుడు యెంతో వొంటరిగా కనపడి, ఏదో జాలి పుడుతుంది.

మా వరండా కింద చిన్న తోట. దాంటోంచిగోరింట పువ్వులు విజృంభించి గాలినంతా పరిమళంతో నింపుతున్నాయి. వాన నీళ్లు గుంటలుగా మొక్కలకింద నిలిచి, వాటిల్లో వెన్నెల నీడలతో ఆడుకుంటోంది, చెట్లు కదిలినప్పుడల్లా. ఎండాకాలం తరవాత వానలు వెలిసిన రాత్రుల్ని తలుచుకో. పట్టణాల్లో ఈ ఉద్యోగాలు వొదిలి, యే పల్లెటూరికో వెళ్ళి శాంతంగా ఆ అందం అనుభవించాలని గుండెని పీకే రాత్రులు. ఎవరో ఈ భూమికి చెందని ప్రియురాలి కంటిలో ఆ వెన్నెల మెరుగులు చూడాలని కలలుకనే రాత్రులు. కాని కలుగు

తుందా? యే అదృష్టమైనా కలలతోనే! పల్లెటూరికి వెళ్ళగలిగాడా, ప్లీడరీ వృత్తి వొదలి, అన్ని అందాల కలలు మనకిచ్చిన నండూరి సుబ్బారావుగారూ?

చూస్తో మంచున్నాను స్తంభా న్నానుకుని. చీకట్లో స్తంభానికి అటుపక్క రమ నుంచుని ఉంది. నన్ను తెలుసు కున్నట్టన్నా లేదు. చూస్తోంది తానూ ఆకాశంలోకి. వెనుకగా వెళ్ళి బుజాలమీద చేతులు వేశాను. కదలలేదు. ఆమె వీపుని నా పొట్టకి ఆనించుకుని అట్లా నుంచున్నాను. మమల్ని ఇద్దర్నీ చిన్న చలితో పులకరించే గాలి చుట్టేసి; పరిమళాలతో పలకరించాలని చూసింది. కాలం అనేది మనసు లోని మాయ అంటారే! అది నిజం. అట్లాంటప్పుడు తెలుస్తుంది. నా చేతుల కింది ఆమె బుజాలు, నా పొట్టకి ఒత్తుకుంటో ఆమె వీపు, ఆ నీడలోని ఆమె జుట్టులో దూరపు వెన్నెల రేఖలు నా కళ్ళకింద. ఆమె నించి అగరునూనె, వార్నిసస్ పౌడరు పరిమళం, ఆమె ఒంటి చెమట మత్తుతో కలిసి, అంతే. అంతకన్న నేను యోచించలేదు. ఆమెకీ లేదు ఏ యోచనా అని తరవాత చెప్పింది. ఆలోచనలే ఆగాయి. కాలం లేదు. దాన్ని ఏ రకం ప్రేమ అంటావో నువ్వు మరి. కోయిల కూసింది, తలెత్తాను. ఎదురుగా చంద్రుడి పక్కగా శుక్రతార వెలుగు తోంది. అప్పుడు నా చేతుల్ని ఆమె రొమ్ము మీదికి జరిపి-జరపాలని కాదు-ఆలోచించనేలేదు. చేతుల అలవాటు.నా చేతులదో-లేక నా రేస్-నా వంశం అలవాటో-మనుష్యజాతి అలవాటో - అంతే. రొమ్ము తాకు తున్నాననీ తెలీదు. ఆమెను తిప్పి లేవనెత్తాను నా కేసి. అప్పుడు మేలుకొని నా వంకా, చుట్టూ-చూసింది. ఒక పరుగుతీసి వెళ్ళి పోయింది. ఆమె వెళ్ళిందే అనే ఆలోచనైనా లేకుండా అట్లానే నుంచున్నాను, శుక్రుడివంక చూస్తో. అదేనేమో యోగుల ఆనందం'' అని ఆగాడు రాజయ్య.

"తరవాత" అన్నాడు శ్యామారావు రహస్యంలాగు శబ్దం లేకుండా."

''అంతే. మళ్ళీ పదిహేను రోజులు. ఆ తెల్లారకట్ట కాలేజీకి వెళ్ళి పోతోంది. రాత్రి మూడింటికి బండి అతను వచ్చి లేపాడు.

పెట్టెలూ అవీ బండిలో పెట్టారు. నిద్రపోతున్న నాతో చెప్పడానికి వచ్చింది. గదిలో లైటు వేశాను. నా భార్య పెట్టిన షిఫాన్ చీరె కట్టు కుంది. సాయంత్రం యెవరింటోనో పేరంటంలో పూసిన గంధం మెడలో మాయనేలేదు.

"వెడుతున్నాను" అని నవ్వింది.

"మంచిది. సుఖంగా వెళ్ళిరా."

"ఊఁ"

"సూరయ్య లేచాడా?"

"బండి దగ్గర ఉన్నాడు."

బైటికి వొచ్చాము. మళ్ళీ యెదురుగా దేదీప్యమానంగా వెలుగుతో శుక్రుడు. ఆ దృశ్యంతో తోట మధ్య తోవలో ఇద్దరమూ ఆగాము. ముందు నడుస్తున్న ఆమె బుజాలమీద చేతులు వేశాను. ఆగింది. మెల్లిగా ఏడుపు తెరలలో కదిలించి ఆ లేత ఒంటి పులకరింపులు, అప్పుడే గాలి కింద సాయంత్రం ప్రారంభించే సరసులోని అలలమల్లే మెల్లిగా నా వేళ్ళని తాకుతున్నాయి."

"ఎందుకు?"

"నా చేతులు మళ్ళీ ఆమె రొమ్ముమీదికి వెళ్ళాయి. చప్పున వెనక్కి తిరిగింది. నన్ను తప్పించుకుని ఇంటోకి పోవాలనేమో నా కర్థంకాలేదు. గట్టిగా కావలించుకుని, శుక్ర కాంతితో నిండిన ఆమె కళ్ళలోకి చూశాను. కాని తక్కిన నా అవయవాలలోకి యెక్కడెక్కడికి చేరుకోవాలో అక్కడికి నా రక్తాన్ని తోలుతున్నాడు మన్మథుడు. అంత దగ్గిరగా నుంచున్నాము. ఆమెకీ ఆ స్పర్శతో ఏమయిందో! ఇంకా దగ్గిరగా నా రొమ్ము లోపలికి జరిగింది. నేను పక్కకి తిరిగి ఆమెని గది లోపలికి తీసుకుని వెళ్లాను."

తరవాత యేమేం జరిగిందో రాజయ్య వర్ణించకుండా వుండలేదు. అంత చనువైన మిత్రుల మధ్య రహస్య మేముంది?"

ఆ బండి అట్లానే నుంచుని వుంది. సూరయ్య అట్లానే చూస్తున్నాడు, అమ్మాయిగారు ఇంకా రారేమా అని, గదిలోంచే రాజయ్య

"సూరయ్యా! రమకి ఒళ్ళు బాగాలేదట. సామాను లోపల పెట్టించి, బండివాణ్ణి రేపు రమ్మను" అన్నదాకా.

"తెల్లారే లోపలే బలవంతం చేసి నన్ను ఒప్పించింది, తనని కాలేజీకి పంపించననీ, నాతోనే వుంచుకుంటాననీ."

"అంత బలవంతం చెయ్యాల్సి వచ్చిందా?" అన్నాడు వొణుకుతున్న అసహజమైన నవ్వుతో శ్యామారావు.

"కాకపోతే. జన్మకి మెళ్లో కట్టుకోనా ఆ పిల్లని?"

"ఆ పిల్ల నిన్ను అంత పెద్దవాణ్ణి కట్టుకోగా లేంది!"

"ఆది ఏ యోచన. నిన్ను కట్టుకుంటుందేమో నని కాదు. ఆ పిల్లని అంత పెద్దవాణ్ణి నేను కట్టుకుంటున్నానే అని. పర్యవసానం ఒకటే. ఆలోచనల్లో. కార్యాలలో కాదు. ఒకటే యోచన. రెండు చివర్ల నించే చూశాము. ఆ కాస్త భేదమూ, కార్య రూపంలోకి వొచ్చే ప్పటికి కొండంతలు భేదం కన్పిస్తుంది. నా వయ సెక్కడ, ఆమె వయసెక్కడ? నా కెంత భారం!"

"ఏం భారం?"

"ఖర్చు ఫరవా లేదనుకో. కాలం, కీర్తి, తద్వారా రాబడి, ఒంటి ఆరోగ్యం-అన్నీ భారమే. ఇవన్నీ యోచించా ననుకున్నావా? లేదు. ఆలోచించకుండానే తన జాగ్రతలోనే వుంటుంది మనసు స్వాభావికంగా. చలం కథల హీరో ననుకున్నావా?"

"మరి యెట్లా ఒప్పుకున్నావు?"

"మూర్ఖుడా! ఆ సమయంలో జమీలు ధారాదత్తాలు చేసిన వా రున్నారోయ్...."

"ఏ సమయంలో?"

"ఏ సమయంలోనా? ఈ సమయంలో!" అని చేతులతో చూపించాడు రాజయ్య. "నా దగ్గిర జమీందారీ వ్యాజ్యాలలో మూడో ఒంతుఅట్లాంటి సమయాలలో వాళ్ళు స్త్రీలకి చేసిన వాగ్దానాలు చెల్లవని వాళ్ళు తగాదా పెట్టినవే."

"నవ్వొ అంతేనా?"

భేదం వుంది. తెల్లారిన తరవాత లేదు పొమ్మనరు ఆ వెలమ

దొరలు. దర్జాకి లోప మనో, లేక నిజానికి నిలబడాలనేది పూర్వకాలం నించి రక్తంలో వొస్తూందో, లేక వృత్త బుద్ధిలేనితనమో!"

'మరి ఇక వ్యాజ్యా లెందుకు?"

'ఆ వాగ్దాతాలు చేసే నిమషాల అసలు తమకి ఆస్తియెంత వుందో మరిచిపోతున్నారు. పక్కవాళ్ళ జమీలు కూడా రాసి ఇస్తారు, అడిగితే కొన్ని నక్షత్రాల్ని కూడా దానం చేస్తారు.''

"సరే. నువ్వేం చేశావు?"

"నే నట్లానా? మర్నాడు రాత్రే తైలెక్కించాను రమని."

"ఛీచుడా!"

"ఏ కన్నానా?"

"కాని నేను ఏమన్నా...."

"సరేలే. తెలుసు. రమని నా దగ్గర అట్టే పెట్టుకోవడం మా ఇద్దరిలో యెవరికన్నా శ్రేయస్కరమా? ఆ రాత్రి జరిగిన పని ధర్మ మని అంటావా?"

"అనను."

"వాగ్దానం చేశాను కదా, ఆమె చేతుల్లో అదుముకుని నోటిలో నోరు పెట్టి అడిగే నిమషంలో అని, ఆ అధర్మాన్ని అట్లా చేస్తోనే వుండమంటావా? అదిగాక ఆమెకి పద్దెనిమిదేళ్ళు లేవు. ఆ ఒక్క పనితో, ఆనాటి రాత్రి పురుషుడు యవ్వనవతికి ఏమవుతాడో తెలుసా? దైవం! అందువల్లనే ఈ సంసారాలు ఇంతవరకన్నా నిలబడడం, ఇట్లా-విచ్ఛిన్నం కావడం కూడాను. మొదట ఆమెకి ఆ సుఖ మిచ్చిన పురుషుణ్ని యెన్ని జన్మలకీ మరవలేదు స్త్రీ, గర్భాదానమనే పేరుతో లేత పిల్లల గర్భాన్ని చించిపెట్టే దౌర్భాగ్యుల్ని తప్ప. అటు తర్వాత యే ప్రియుడో ఆమెకి అసలు సంగతి రుచి చూపినప్పుడు అన్నీ ఒదిలి లేచిపోతుంది, జీవమున్న స్త్రీ-అతను యెవరు కానీ, యెంత అధముడు కానీ. మర్నాడు రమ నా ఆఫీసు బల్ల పక్కన కుర్చీ వేసుకుని ఆరని జుట్టుని నా కాయితాలనిండా వేసి, నా కళ్ళ కేసి ఆరాధిస్తో చూస్తో కూచుంది. ఆరాధన దేనికి? తనకి పునర్జన్మ నిచ్చాననీ, కొత్త స్వర్గ ద్వారాలు తెరిచాననీ; తన ఒంటికి ఓ సార్థకతను తెలిపాననీ-తన

భూమినే నందన వనంగా పుష్పింప చేశానని. అది నా ప్రత్యేకత అనుకుంది. ఆలోచించదు. ఆ ప్రజ్ఞ అంతా నా ఒక్కడిదేనని. వృత్త accident ఓ దౌర్భాగ్యుడు చేతిలోది జారవిడిస్తే, ఇంకోడు అందు కున్నాడు. వాళ్ళిద్దరూ-మిత్రులు," అని నవ్వాడు రాజయ్య.

"అట్లాంటి పిల్లని నా ఆఫీసు పని చేరుస్తో నే నేం చేసు కోను?" అన్నాడు మళ్ళీ అతనే.

"ఎందుకు ఆఫీసు పని? డబ్బు లేదా?"

"ఆలోచించలేదు నేను. నా instinct అది. నన్ను రక్షించే కాపుదల. ఇప్పు దేమనుకుంటా నంటే నా ఉద్యోగం డబ్బు కోసమే కాదు. పురుష లక్షణం. స్త్రీ వల్లగాని, దేనివల్లగానీ పురుషుడు తన ధర్మాన్ని, తన వృత్తిని మానాడా చాలా దెబ్బ తింటా డని."

"సరేలే. తరవాత?"

"ప్రతి శలవకీ రమతో దేశ మంతా అందమైన ప్రదేశా లన్నీ తిరిగాము. అలిసి మూతలు పడ్డ మా కళ్ళని హిమాలయ శిఖరాల మీది మంచునించి ప్రతిఫలించే వెలుగు మేల్కొలిపింది. కన్యాకుమారిలో కొండలికి తగిలి విరిగిపడే అలలు మాకు జోలపాడాయి. కాశ్మీర దేశపు కుంకుమ పువ్వు. మలబారు జాజికాయ తోటలనించి పరిమళాలు తెచ్చి పడవలో తేలే మా మీద గుమ్మరించింది గాలి. టాజ్ మహల్లో కూచుని ముంతాజ్ కథను చెప్పుకున్నాము. హంపీలో కిష్కింధ శిఖరాని కెక్కి కాలంలో వెనక్కి చూశాము. ఒకచేమిటి? నైని టాల్‌లో రాత్రి సర స్సులో దీపాల వెలుగులు రమ కళ్ళల్లో చూశాను! ఊటీలో పైనించి చూస్తే, కింది రంగుల మబ్బుల్లో వూగాము. ఏం కాల మది! అట్లాంటి అనుభవాలివ్వడానికే డబ్బు ఉపయోగం."

"ఏం, తక్కినవీ?"

"తక్కిన వేమిట్లే! ఆస్తులూ, గొప్పలూ. మన సొంతానికేం ఒరిగింది?"

"అవే మిగిలేవి. ఈ అనుభవం అంతటితో అఖరూ."

"ఆస్తుల్ని పట్టుకుపోతామా?"

"అనుభవాల్ని పట్టుకుపోతామా?"

"జ్ఞాపకాలు. జీవితంలో మాధుర్యం తాగా మనే తృప్తి. చచ్చిం తరవాత మిగిలేదే అది. అంత గొప్ప అనుభవం తరవాత చావంటే దిగులువుండదు. జీవితం ఇంతకన్న ఏముంది అనిపిస్తుంది."

"కాని నిజమైన గొప్పఅనుభవానికి ధనంఅంత అవసరమా?"

"తప్పకండా. అట్లాంటి అనుభవానికి, ఆనందానికి మెరుగు పెడుతుంది ధనం. ఒకే మోహ వ్యాపారం, మామూలు గదుల్లోనూ, సముద్ర తీరంలోనూ జరగడంలో వ్యత్యాస ముంది. కొత్త స్థలం, పరిమళాలు, సంగీతం, ప్రకృతి రామణీయకత అన్నీ చాలా తోడ్ప డతాయి. వా టన్నిటికీ ధనం కావాలి."

"కాని గొప్ప అనుభమే ఐతే, చిత్తం ఏకాగ్రమై ఇంకేమీ చూడలేమేమో?"

"అవును. కాని అనుభవానికి ముందూ తరవాతా అనేవి ఉన్నాయిగా. ధనం అందరికీ పంచుతా మంటారా? ఇప్పుడు కొంత మందికన్నా చాలా అందమైన జీవిత భాగాలున్నాయి. అప్పు డెవరికీ వుండవు!"

"మరి కొందరికి కటికి దరిద్రం...."

"అవన్నీ తెలుసులే.ఏమిటో వూరికే తిని కని బతకడం ఎందుకు? అంతకన్న దరిద్రమే మేలు."

"దరిద్రమంటే యెరగవుగనక—నా చిన్నతనంలో...."

"నేనూ చిన్నప్పు డెరుగుదు ననుకో. ను వ్వనే దంతా నిజమే. కాని అందంలేని జీవిత మేమిటి పోదూ!"

"అందానికీ, ధనానికీ అంతసంబంధం తప్పకండా వుందాఅని?"

"టోలెడు. కాకపోతే ఆ ధనం కోసం ఇన్ని తగాదా లెందుకు? ధనం అక్కర్లేని యోగు లున్నారు. తక్కిన వాళ్ళందరికీ అది అవసరమే."

"గాంధిగారికి?"

"ఆ. తనకి అక్కర్లేదు ధనం, కాని తన ప్రజల దరిద్రం పోగొట్టడానికేగా ఆ తాపత్రయం?"

"కాని తనకి స్వంతానికి ధనం అవసరం లేదుగా?"

"అంటే ధనం వల్లవచ్చే సుఖాలు కూడా అవసరం లేదన్న మాట."

"అవును. అదే నే ననేది. ఆయనకి ఎందుకు ఆ సుఖాలు? అక్కర్లేదు. ధనంతో పనిలేని ఆనందా లున్నాయి గనక."

"అట్లా అనకు. అట్లా ఐతే ముళ్ళ కంప మీద పడుకునే బైరాగీ, వీపు రక్తం కారేట్టు పగలకొట్టుకునే బిచ్చగాడూ, ఆ బాధల్లో మనం ఎరగని ఆనందాన్ని అనుభవిస్తున్నారంటావా? వేరే అవసరాల కోసం ఎన్ని బాధల్ని కిక్కురు మనకండా అనుభవించ గల దను కున్నావు మనిషి! రాత్రిం బగళ్ళు clients తో కిందా మీదా పడడం ఓ సుఖమా? అదిగాక ఇట్లా ఏ లోక సంస్కారంలోనో మునిగిన మనిషికి ఆనందం అనుభవించగల ఆస క్తేపోతుంది. చల్లగాలిని చూసినా భయమైపోతుంది. ఆ లోకంలో ఏదో జరుగుతుందనే కాంక్ష, తమ ధర్మమనే మత్తు, సామాన్య ప్రజలనించి ప్రత్యేకతనూ అధి క్యాన్నీ తాము feel అవాలనే అహంభావం, వైరాగ్యపు కీర్తి, తన మనసులోనే గొప్ప త్యాగమూర్తి అనే పలుకుబడి....ఎన్నని!"

"సినిక్."

"సినిక్ ఎవరో తెలుసునా? మన కలలకీ, అబద్ధపు నమ్మకాలకీ, గాయం అయే నిజం మాట్లాడేవాడు."

"అదే నిజమని ఏమిటి?"

"ఏమైతేనేం? ధనంతో పనిలేకండా బతుకుతున్నాము, సుఖ పడగలము అనేవాళ్ళు గతిలేకనో, గొప్ప కోసమో వాంఛల్ని అరికట్టుకున్నా రనుకో. కాని చాలా మందికి మామూలు మృగ వాంఛలకన్న ఎక్కువ వుండనే వుండవు. వాళ్ళకి ఎక్కువ ధనంతో పనిలేదు. ఇప్పుడు డబ్బు సంపాదించే వాళ్ళల్లో కూడా, ఆ డబ్బునించి ఆనందం పొందడం ఎంతమందికి తెలుసునంటావు? అసలు డబ్బు పంపకం వేరే విధంగా ఉండాలి. ఎవరి అవసరాల్ని పట్టి వారికి ఎంత ధనం కావాలో నిర్ణయించాలి. కమ్యూనిజంలో సంఖ్యనిపట్టి పంచు తారు. అట్లా కాదు, అవసరాన్నిపట్టి. తక్కువ తినేవాడికీ, యెక్కువ తినేవాడికీ, రేషన్‌లో ఒకటే కొలత బియ్యం ఇవ్వడం యెంత బుద్ధి

తక్కువో, సరిగా అర్థయుతంగా ఖర్చు చేసుకోడం తెలీని వాడికి ధనం ఇవ్వడమూ అంతే అవివేకం. ధనమే కాదు, ధనమిచ్చే అనుభవం కూడా. గొప్ప రచనా, గొప్ప సంగీతమూ తప్పనిసరిగా వినిపిస్తే, రసికతలేని రాజు నిద్రపోతాడు. పూనా బొంబేల మధ్య ఫస్టు క్లాసులో ఒంటరిగా రమని అనుకుని కిటికీలోంచి చూస్తో కూచోడం ఒక గొప్ప అనుభవం. కాని లక్షాధికార్లూ, బిచ్చగాళ్లూ కూడా కునికిపాట్లు పడుతోనే, పేపరు చదువుకుంటోనో కూచుంటారు. మామూలుగా తిరిగే వాళ్ళే కాదు. మొదటిసారి కొత్తగా చూస్తున్న వాళ్ళు కూడా. లోనవ్లా స్టేషన్‌లో ఓసారి, excursion వచ్చిన కాలేజీ విద్యార్థులు కాఫీ కోసం తొక్కుకుంటో. అటూ ఇటూ కళ్ళెత్తిన పాపాన పోలేదు.''

"సరేలే కాఫీ, అట్లానే పంపకం పెట్టిద్దాము. నీ కథ కానీ."

''అవును. మూడేళ్ళు తిరిగాము. రమకి మాత్రం చదువు రానే లేదు. ఎట్లాగో ఇన్టర్ దాటింది. కడుపు వొచ్చింది. రెండో నెలలో నాతో చెప్పింది. వెంటనే యేమీ ఆలస్యం కాకండ యెవరో ఒకర్ని పెళ్ళి చేసుకో మన్నాను.''

"ఆఁ, ఆఁ, ఆఁ," అని అరిచాడు శ్యామారావు ఆశ్చర్యంతో, అసహ్యంతో, ఆ మాటలు తనచెవులు నమ్మలేనట్టు అది మూలుగులాగ వినపడ్డది రాజయ్యకి.

"ఏమి టది? యేమన్నా నెప్పా?''

"ఆ! చాలా నెప్పి! పెళ్ళి చేసుకోమన్నావా? ఎట్లా అన్నావు ఆ మాట?"

"ఏమి?"

"సరేలే. రమ యేమంది?"

''ఒప్పుకోలేదు.''

"ఒప్పుకుంటుందని కూడా అనుకున్నావా యేమిటి? చాలా గొప్పవాడివి. ఆ పిల్ల మనిషా, కొయ్యబొమ్మా!''

"అంతకన్న యేం చేస్తుంది?"

"అదేలే. ఎందుకు చేసుకోనంది?"

"ఏమో! అనడం నా మీది ఇష్టంవల్ల నంది. 'ఇష్టానికేం ఇష్టం వుండవీ. పెళ్ళి కాక ఏం చేద్దామని?' అని బలవంతం చేశాను."

"రాస్కెల్!"

"ఆగు ఆగు. మాటలనడం సులభమే. ఆ పరిస్థితిలో నువ్వేం చేసే వాడివి?"

"అసలు ఆ పరిస్థితి రానీను."

"ఎట్లా? అసలు ఆ సంబంధం నించి చల్లగా తప్పుకుంటా నంటావు దొంగమల్లే. సరే. అంతవరకూ ఏ పొరపాటునో దిగా వనుకో."

"నేనే భరిస్తాను."

"పెళ్ళి చేసుకునా?"

"అదన్నా సరే."

'ఇద్దరు పెళ్ళాల్ని ఓ యింటో పెట్టి! నీకేం. గవర్నమెంటు నౌకరివి. తెల్లవారితే నా బతుకు నలుగురి జేబుల మీదా ఆధార పడ్డ దోయ్. ఎంత జాగ్రత్త పడ్డాను! మరి రమని కాలేజీకి పంపడం, కల వల్లో ఇద్దరం విడి విడిగా ప్రయాణం చేసి యెక్కడో కలుసకోడం, అంత దూరంలో తెలుగు మొహం కనపడితే ఆ చోటి నుంచి పలా యనం కావడం-యెవరికీ తెలీదనుకో. మరి పెళ్ళి చేసుకోనా? ఆ నాడు చేసుకోవచ్చు ననుకో. బుద్ధిగల బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం తప్పుడు బిల్లులు అల్లకండా మన కాశేశ్వర్రావుని జైలులోనే వుంచింది అప్పుడు. కాని నా కూతురు యీడు వున్న ఆ పిల్లని...."

"పోనీ పెళ్ళి లేకండానే...."

"వూరికే వాన్సెన్సు మాట్లాడకు. ఆ పిల్ల భవిష్యత్తు...."

"ఏమన్నా అను. యేం చేసినా, ఎన్ని కష్టాలుపడ్డా, నాశనమై పోయినా, ఆ పిల్లని ఇంకోడికి అంటకట్ట చూడటం-ఆ పిల్లకి, ఆ వరుడుకి చాలా అన్యాయం."

"అన్యాయం- అనడంతో సరిపోతుం దనుకున్నావా? ఈ idealista అట్లానే తమ జీవితాల్ని ధ్వంసం చేసుకుని, ఇతర జీవి

ాల్ని నాశనం చేసేది. నాశనమైనా సరేట. నాశనమయ్యే పని ఎందుకు చెయ్యాలి, తప్పించుకునే మార్గం వుంటే?''

"ఏ అనర్?"

"నా కట్టాంటి బుద్ధి తక్కువ అనర్ లేదు. అన్నీ కొన్ని మాటలు ఏర్పడ్డాయోయ్. వాటికి అర్థం గాని, ముక్కా మొహంగాని యోచించరు. కాలంతో అవి మారతాయనీ, వాటి అర్థమే మారుతుం దనీ తెలుసుకోరు. వాటినే పట్టుకుని వేళ్ళాడతారు. వేళ్ళాడి గోతుల్లో పడండి. కాని అవే గొప్ప అని, వాటితో ఇతరుల కార్యాల్ని జీవి తాల్ని కొలవకండి. మీరే గొప్ప అని మీ మనసుల్లో కులకండి. ఆ మాటల్లో యెంత స్వార్థం వుందో, ఇబ్బందిలోంచి తప్పించుకోడానికి అవి ఎంత వీలైన దొంగ మార్గాలో మరచి పోతారు. Practical గా యోచించడం నించి, కార్యదక్షత నించి, ఇతరులకి ఉపయోగపడే అవసరం నించి,సులభంగా తప్పిస్తాయి-ఈ నీతీ,ధర్మం,ఆనర్,దేవుడూ ఇట్లాంటివి. మీ కంటే ఓ పాఠం యెక్కువ నేర్చుకున్న వాళ్ళున్నారు. వేదాంతులు. ఈ లోకమే మాయ అని ఎవరికీ ఏ మాత్రం సహాయ పడకుండా, అసలు ఆ యోచనే చాలా భారమై, మనసుల్ని కట్టేసుకుని తమ గూళ్ళల్లో నవరంధ్రాలూ మూసు క్కూచుంటారు. ఎవరూ చూడకుండా, వీలైనప్పుడల్లా, లటుక్కున ఏ ధనాన్నో, యే ఆడ దాన్నో వేసుకుని, చప్పున మళ్ళీ గుంటలో దూరతారు. ప్రశ్నగాని, బాధ్యతగాని వొచ్చిందా అసలు పలకరు, వాదించరు-అంతా మాయ, అహంబ్రహ్మాస్మి అంటారు."

"కాకపోతే లోకం నిజ మంటావా?''

"మాయా? మాయ ఐతే, ఆ మాయ అనేవా దెవడు, వినేవా దెవడు?"

"సర్వం ఏకం."

"నిజంగానే ఇదంతా మనకి యేకంగా కనపడ్డప్పుడు యేకం అందాం. ప్రస్తుతం భిన్నమేగా-ఆ తప్పుడు మాట లెందుకు? చౌర్యా నికీ, వేరే దేన్నించో తప్పించుకోడానికి. ముఖ్యంగా తమనించి. వాళ్ళల్లో సిన్సియర్ మనుషులు లేకపోలేదు, ఏ కోటి వాళ్ళు. వాళ్ళను

కునే నీతి, ఆనర్, పద్ధతులకి ఈ ప్రపంచం విరుద్ధం, భరించలేక కళ్ళు మూసుకుంటారు, మాయ అని. ప్రేమ భగ్నమైన మనిషి స్త్రీని తిట్టి ప్రేమ అనేది వృత్త కవిత్వ మనడూ-అట్లాగే."

"చివరికి ఏం చేశావు?"

"పెళ్ళి చేశాను, భాస్కరరావు కిచ్చి. నువ్వు చూశానన్నావుగా అతన్ని?"

"అతని మొహం ఎట్లా చూడగలిగావో! నీ ఉంపుడు కత్తెని అతనికి అంటకట్టావు. పైగా నీ పిల్లని అతని పిల్లగా. అతను మోస పోయి, యావజ్జీవనమూ పోషించేట్టు చేస్తున్నావు. ఆ మోసాన్ని యెట్లా భరించావో!"

"నీ మాట లెట్లా వున్నాయంటే-ఈ భూత దయగాళ్ళు-నిలువునా కోడి ప్రాణం ఎట్లా తీశావు అంటారు, ఆశ్చర్యంగా, వాళ్ళ కళ్ళ యెదటే ప్రతి నిమిషం లెక్కలేని ప్రాణులు చస్తోవుంటే, ఒక దాన్ని ఒకటి మింగుతో వుంటే."

"వున్నారులే ఘాతకులూ, మోసగాళ్ళూ. నువ్వూ అంతేనా అని...."

"పెద్ద పులిని చంపడమూ ఘాతుకమేనా? ఆ మోసం చెయ్యక పోతే కలిగే ఘోరాల్ని తెలుసుకో."

"సరేలే. ఈ గొడవలో ఆ తల్లి యేం చేస్తోంది?"

"ఆ కథ తరవాత చెపుతా. రమకి పెళ్ళి చేసేశాను ఆ భాస్కరరావుకి, నువ్వు చూశావుగా!"

"ఎట్లా దొరికాడు అంత సులభంగా?"

"నాతో తిరిగేప్పుడు రమ నా కూతురు. అందుకని యువకులు కొంత వెంటపడేవారు. రైల్లో తట స్థబడ్డాడు ఈ భాస్కరరావు. అతనూ ఆ ఊరంతాకి వొచ్చాడు, మే మక్కడ వుండగా రమ వెంట పడ్డాడు పెళ్ళి చేసుకోమని. నవ్వేసి అతని నించి తప్పించుకున్నాము. రమ కాలేజి ఎడ్రసు తెలుసుకుని, ఆమెకి ప్రేమలేఖలే గాక, ఆమెని చూడ్డానికి కూడా వెళ్ళేవాడు. కాని లాభంలేదని చెప్పేసింది రమ. ధనవంతుడు, భార్యని వొదిలేశాడు, కనక రమ నిచ్చి పెళ్ళి చేశాము."

"వ్యభిచారం చేయించా వన్నమాట."

"అర్థంలేని మాట మానెయ్యి. 'స్త్రీ' అనే పుస్తకం చదువు. కొంచెం మాటలకి అర్థాలు తెలుస్తాయి."

"పోనీలే. రమకి నీ మీద కదా యిష్టం?"

"అవును. నేనేం మారానా? మరీ నిలవలేనప్పుడు నా దగ్గరికి వొస్తోనే వుండేది."

"పెళ్ళి ఐనాక కూడానా?"

"ఊఁ"

"ఏమిటి! రానిచ్చేవాడా?"

"నేను గార్డియన్ని కదూ!" అని నవ్వాడు రాజయ్య.

"ఘోరం. ఇంక మాట్లాడకు. భరించలేను" అని శ్యామారావు లేచిపోయి కిటికీ దగ్గిర నుంచున్నాడు. రాజయ్య నవ్వుతున్నాడు.

"ఈ సంగతులు తెలిస్తే నువ్వు నన్ను నీయింటికి రానిచ్చేవాడివే కాదనుకుంటాను. ఇంక నా పిల్లనేం చేసుకుంటావు నీ కొడుక్కి.....! కాని ఇది తెలుసుకో. ఎక్కడో నీవంటి వెర్రి వాళ్ళు తప్ప, అందరూ ఇట్లాంటి పనులు సమయం వొస్తే చేసేవారే. అక్కడే ఈ కర్మ వేదాంతంతో, పుణ్యపాపాలతో నా తగాదా. కొందరికి పాప కార్యాలు చేసే అవసరం కలుగుతుంది. కొందరికి కలగదు. అవసరంవల్ల చేసిన వాళ్ళు పాపాత్ములు, ఆ అవసరం లేక చెయ్యని వాళ్ళు పుణ్యాత్ములూనా? భయంవల్ల మానేసే భీరులు అంత కన్న పవిత్రులు. ఇంక పోలీసు వాళ్ళ కన్న ఏం గొప్ప ఆ దేవుడు?"

"అదంతా పోనీ, ఆ పిల్ల యెటువంటిదో మధ్య మధ్య నీ దగ్గిరికి రావాడానికి?"

"ఎటువంటిదీ కాదు. చాలా మంది కుటుంబ స్త్రీలకన్న ఉత్తమురాలు. ఆ పిల్లకి వీలు చిక్కింది. అంతే."

"నేను నమ్మను. వంశంలోనే ఉంటుంది ఆ గుణం. విశాలాక్షికి తెలుసా ఇదంతా? ఏమయింది అన్నేళ్లూ, కూతుర్ని నీకు వప్పచెప్పి?"

"చెపుతా ఆ కథ. విశాలాక్షి ఏమీ దుర్మార్గురాలు కాదని నీకు

తెలుసు. కూతురు కథ విని అమాతం నువ్వు ప్రేమించిన పిల్లని నరకంలోకి తోసేశావు. లోకం యెంత మారిపోతోందో! మారద మంటే, ఇదివరకు రహస్యంగా జరిగేవి ఇప్పుడు ధైర్యంగా బహిరంగంగా జరుగుతున్నాయి. అదే మార్పు. నీ వంటి వాళ్ళ మనసులు మాత్రం ఇంకా చీకట్లో కళ్ళు మూసుకుని 'యేంలేదు' అని పాతకలలు కంటున్నాయి. ఈ లోకమంతా నరకానికి పోతే మనమూ పోదాంలే. మనం మాత్రం స్వర్గానికి పోయి యేం చేస్తాం అక్కడ, యేం తోచకండా?"

"సరేలే. చివరి కేమయింది?"

"ఏం కాలేదు. కథ అనుకున్నావా యేమిటి, అతనికి నిజం తెలీడం, రమని ఒదిలెయ్యడమూ అదీ? అదంతా కథల్లో. నెలలు నిండకండా పిల్ల పుట్టిం దన్నారు. ఆ పిల్లా హాయిగా ఉంది. నువ్వు చూశావు కదూ? అది నా కూతురు. తరవాత పిల్లలు లేరు."

"ఆ పిల్ల సరిగా విశాలాక్షి మల్లే ఉంది అనుకున్నాను, మీ ఇంటికి వచ్చినప్పుడు."

"అవును."

"తరవాత?"

"అతనికి గ్రీక్ భాష వొచ్చుట. అందుకని గ్రీసు దేశానికి మన రాయబారిగా వెళ్ళాడు."

"నవ్వులాటా?"

"కాదు. ఇంకా ఆ రోజుల్లో అనేవాళ్ళం Penguinబొమ్మలు గీశాడని, Antarctic continent కి రాయబారిగా వెళ్ళాడని. కాని వెళ్ళింది నిజం. భార్యతో, పదేళ్ళ కూతురుతో వెళ్ళాడు."

"అంతేనా?"

"అంతే."

"విశాలాక్షి?"

"చచ్చిపోయింది కాదూ! నాలుగే ళ్ళయింది."

"నీ కెట్లా తెలుసు విశాలాక్షి-కాలేజీ రోజుల తరవాత? ఆ సంగతి చెప్పు. అన్నట్టు చెప్పావుగా, నీకూ ఆమె మీద ప్రేమ

అని. ఒక్క సారి చూదాయగానన్నా తెలియ నిచ్చావు కావు."

"ప్రేమ అన్నానా? అవునులే. కాని నీతో చెప్పడ మెందుకు? అదో అవస్థ నీకు! చెప్పితే ఏం చేసేవాడివి? నేను చెప్పాను కద్సూ, అనవసరంగా బతుకు బయలు చేసుకునే రకం మనిషిని కానని!"

"ప్రేమ ఫలితం కూతురులో అనుభవించావులే.కాని విశాలాక్షి అందం ఎక్కడ! రమకి ఎక్కడ వుంది ఆ అందం?"

"అందమే ప్రధాన మనుకోకు. రమ రతి చాతుర్యం (ఆమాట అనలేదు రాజయ్య, రాయడానికి వీలు లేని బూతు మాట అన్నాడు) విశాలాక్షికి ఏం చేతనౌను?"

"అదేమిటి? విశాలాక్షి రహస్యాలు నీకేం తెలుసు?"

రాజయ్య మాట్లాడ లేదు.

"ఏం మాట్లాడవు?"

"మా అత్తవారి వూరూ, విశాలాక్షి అత్తవారివూరూ ఒకటే."

"ఓహో! చాలా ప్రబుద్ధుడివోయ్. ఇళ్ళు కూడా పక్క పక్కనేనా?"

"కాదు."

"ఆమె భర్త అసమర్థుడా? అనామకుడా?"

"ఏమీ కాదు. నాకు చాలా మిత్రుడు."

"ఓహో! ఆ మోసం కూడానా? చూడ్డానికి ఇట్లా వున్నావు గాని, చాలా వ్యవహార కర్తవి."

"అట్లాంటి దేమీ కాను. నన్ను మరీ ద్రోహి కింద జమ కట్టకు. అతని మీద నాకు చాలా గౌరవం—అదే విశాలాక్షి భర్త చక్రపాణి మీద. అతని మీద విశాలాక్షికి గొప్ప ప్రేమా, గౌరవం. అతను చచ్చిపోయినాడు రమకి పధ్నాలుగే ళ్ళప్పుడు"

"అప్పుడు తమరు వోదార్చారా?"

"అప్పుడు ఆ కుటుంబ వ్యవహారాలు నేను చూడాల్సివొచ్చింది. అందువల్ల రమ నన్ను తన గార్డియన్ కింద...."

"తండ్రి కింద అను. నీ కేం జంకు, నిండా మునిగిన వాడికి!"

"వుండవోయ్! భర్త ఆస్తి అంతా చిక్కుల్లో పడ్డది. అవన్నీ విడతీసేప్పటికి యేమీ మిగిలేట్టులేదు. ఆ విచారంతో విశాలాక్షికి దైవభక్తి ముంచుకొచ్చింది. అదేదో ఆశ్రమం తిరపతి దగ్గిర, అక్కడికి పోయింది."

"ఎప్పుడు?"

"భర్తపోయిన మూడేళ్ళకి, రమ నీ కాలేజీలో ప్రవేశిస్తుందనగా. నువ్వక్కడ వున్నావని తెలీదు. తెలిస్తే నేను స్వయంగా రమని నీకు వప్పగించేవాడిని."

"ఆ మూడేళ్ళల్లో నువ్వేం చేశావు? నీ మూలానే నేమో విశాలాక్షి ఆ ఆశ్రమానికి వెళ్ళింది."

రాజయ్య బిగ్గరగా నవ్వాడు.

"ఎందుకు నవ్వుతావ్?"

"మీ నీతిపరుల కున్నంత nasty minds, మురికి మనస్సులు యెవరికీ వుండవనుకుంటాను. అదే గోల కదా! అదంత ప్రాముఖ్యమా? అంతకన్న ముఖ్యమైన సంగతులు లేవా? ఓ మొగాడూ ఆడదీ పడుకోడమనేది అంత అసాధారణమూ ఘోరమూ యెందు కవుతుంది మీ మనసులో? నిత్యమూ నీ చుట్టూ సృష్టి అంతా లక్షవిధాల జరుగుతున్న పని! అసలు మీరు ఆ విషయం జోలికి పోరు. కాని అది మీ సమీపంలో యెక్కడన్నా జరిగినట్టు వుందా, ఇంక దాన్ని పసికట్టుకుంటో ముక్కుని ఆ వాసనమీదనే కేంద్రీకరించి వెతుకుతారు. గాటియర్ రాస్తాడులే, ఈ విమర్శకులు కథల్లో బూతు భాగాల దగ్గిరికి, పందులు బురద కుళ్ళని వెతుక్కుంటో పోయినట్టు పోయి కెలుకుతారట. కెలికి బాగా చప్పరించి, మనసు మురికి అయిందనీ, జిడ్డు పట్టిందనీ అరుస్తారు. మరి తనివితీరని ఆ ముట్టెలు ఒదిలి రావు ఆ స్థలంనించి ఓ పట్టాన. 'ఏం మిగిలింది? ఏం మిగిలింది?' అని యింకా వెతుక్కుంటాయి పాపం!"

"సరేలే. ఆ ఉపన్యాసం చాలు. నీ సంగతి చెపుదూ."

"అందువల్ల రమకి నేను గార్డియన్ అయినాను. ఆమె చదువుకి నేనే ఖర్చు చేశాను."

''ధనదానం, గర్భాదానం కూడా చేశావు తల్లికీ, కూతురికీ కూడా. ఎట్లా ఒప్పింది నీ అంతరాత్మ? రమ కూతురు నీదా, ఆ ఛ ర్తదా?''

''నాదేనని చెప్పానుగా?''

''అచ్చం విశాలాక్షి పోలిక. అంతా ఆ అందం. కాని నీకు అందంతో పనేమిటిలే!''

''వెక్కిరించకు. కథంతా విను. అప్పటికి దాచుకో తిట్లు. ఇంకా యెంత కోప్పడతావో!''

''ఊఁ'' అన్నాడు శ్యామారావు. బాధపడుతో.

''చిన్ననాడు నన్ను విశాలాక్షి ఇంటికి పంపించావు జ్ఞాపక ముందా?''

''నా మూలాన నీకు చివాట్లూ ప్రహరణాలూ....'' అని కసిగా నవ్వాడు శ్యామారావు. అది జ్ఞాపకం తెచ్చుకుని అన్నాడు— ''ఇన్నాళ్లూ అది తలచుకున్నప్పుడల్లా, నిన్నుగురించి దిగులుపడ్డాను. నా మూలాన అన్యాయంగా అవమానపడ్డావని. కాని—''

''పడితేనేం! పర్యవసానమో! ఇప్పటికన్నా తెలుసు కున్నావు. ఒచ్చిన నష్టం యేమీ లేదు. జీవితంలో యెన్ని అవసరంలేని వత్తాలు! వకీలు వవు తెలుస్తుంది. నిజం తెలీకండానే అట్లా కుము లుతో చచ్చినవా ళ్ళెందరు? మొపాసా 'నెక్ లెస్' కథ యెంత నిజం! ఎంత విషాదం!''

''అవును మరి, నన్ను విశాలాక్షితో మాట్లాడొద్దని యెంత plead చేశావు! నా శ్రేయస్సు కోరేనా? కాక నీకు ఛాన్సుకా? దొంగ మాటలూ నువ్వూ!''

''అదే లోకం తెలీని అంధత్వం. మనుష్య స్వభావం తెలీని మూర్ఖం. ఎప్పుడో విశాలాక్షి ప్రియుణ్నయినానని, మొదటినించీ నా నిజాయితీనీ, స్నేహాన్నీ సందేహించడం అన్యాయం. సరే, అసలు యెంత సంకుచిత దృష్టి!''

''ఓ, అప్పుడు కాదా?''

''విను మరి. నువ్వు పంపితే, నీ స్నేహంవల్ల అక్కడికి

వెళ్లాల్సి ఒచ్చిందని ఆ పిల్లమీద చాలా కోపంతోనే వెళ్ళాను. అటు తరువాత ఆరెల్లుగావును కాలేజీలో వున్నాము. ఆ అర్నెలల్లో నీతో మళ్లీ మాట్లాడలేదుకదూ ఆ పిల్ల, నువ్వు ఎంత ప్రయత్నించినా?"

"అవును. బెదిరిపోయింది పాపం! .... పాప మేమిట్లే- తప్పుడు...."

"ఆగు. అంతమాటే పవిత్రమైన నీ నోటినించి! నీ మీద విశాలాక్షికి ప్రేమ అంటావా లేదా?"

"కాక....కాదు....వుండు....దానికి ప్రే మేమిటి? నేను ఉత్త fool ని అయినాను."

"కాదు. నిజంగా చాలా ప్రేమ."

"నీతో చెప్పుకుందా? ఎప్పుడు? నీ కింద...."

"ఆపుకో కోపం. చచ్చిపోయింది. ఇప్పుడా....అవును. నాతో చెప్పింది. అప్పుడేకాదు చచ్చిపోయేవరకూ నీ జ్ఞాపకం గొప్పగా నిలిచింది ఆమెలో. నీతో ఆమె అబద్ధం చెప్పలేదు. నిజమే నీ మీద ప్రేమ."

"నిజమైతేనేం! అబద్ధమైతేనేం! ఏ మొచ్చింది?"

"ఏం రావాలి?"

అనేప్పటికి శ్యామారావుకి జవాబు తోచలేదు. తనకి యేం కావాలని వుందో, ఆ ఆశ వుందని తాను కూడా ఒప్పుకోలేదు.

"ఏం లేదులే. పోనీ నాతో స్నేహంగా నన్నా వుందా?"

"ఛీ ఊరుకో. ఏ మొచ్చిందట? ఏం వొచ్చేట్టు ప్రవర్తించావు? స్నేహమా? ఆ వయసులో వుత్త స్నేహం యెవరికి కావాలోయ్? తమ వాంఛ లేమిటో సరిగా తెలుసుకుని, వాటికోసం ప్రయత్నించే ధైర్యం లేని వాళ్ళ సంగతి ఇట్లానే అవుతుంది."

"ఏం చెయ్యా లంటావు? ఆడ పిల్ల ప్రేమ అనగానే, నీకు మల్లే రోడ్డు మీద యెదురు వెళ్ళి మీద పడమంటావా?"

"కాకపోతే ఆ పిల్లని నీ పైన పడమంటావా? గోడ మీద పేర్లు చూసి జడుసుకున్న వాడికి నీకు ఆడ పిల్ల లేమిటి? అసలు గోడ మీదికి పేర్లు రానిచ్చిన వాడికి, ఆ పేర్లు కలవడం తప్ప...."

"ఇంకేమీ కలపలేని వాడికి!" అని వెక్కిరించాడు శ్యామా రావు.

"వుండు. అవును. ఇతరుల మీద నింద లెందుకు? నువ్వే అనాడు నన్ను విశాలాక్షి ఇంటికి పంపకపోతే ఈ కథ జరగనే జరక్కపోను."

"ఓహో! అదీ నేవే!"

"అవును. ఆ తండ్రి నన్ను మెడపట్టుకు తోస్తే గుమ్మం అవతల పడ్డాను. అకస్మికంగా జరిగింది ఆ పని. చివ్వున లేచి ఒక్క దూకు దూకాను ఆ ముసలాయన వేపు. కాని విశాలాక్షి అడ్డపడ్డది. జ్ఞాపకం వుందా?"

"విశాలాక్షి అడ్డపడ్డదని నువ్వు చెప్పినట్టు లేదు."

"అవును. చెప్పి వుండను. అసలు ప్రారంభం అదే. ఆ మసకలో సరిగా చూడక తండ్రి అనుకుని ఆ పిల్లని గట్టిగా తోసి వొచ్చాను. ఆ నిమషాన తెలిసింది అది స్త్రీ శరీర మని. పైగా నన్ను అడ్డపెట్టడానికి నా వేపు చేతులు జాచి నిలుచున్న పిల్లని యెక్కడ తోసి వుంటానో ఆలోచించుకో. ఆ స్పర్శని నా చేతులు మరిచి పోలేదు. రాత్రంతా కలలు కన్నాను. నువ్వు నన్ను ఓదారుస్తున్నావే గాని, నా చేతులు నా తలలోకి పంపే ఆనందతరంగాలలో అవమానానికి నా మనసులో స్థలమే లేకపోయింది."

"తరవాత వెంటపడ్డావా?"

"లేదు. నా చేతుల స్పర్శని విశాలాక్షి రొమ్ములు కూడా మరిచి పోలేదు. మనసంతా నీ మీద, ఒళ్లు...."

"నీ మీద."

"అవును. ఒంటికి నా మీద కాంక్ష."

"ఒంటికంతా కాదుగా!"

"తక్కిన సంగతి నేను చూసుకున్నాగా!"

"అరి నీ తస్సాగొయ్యా! ఎట్లా? ఏం చేశావు?"

"నేనేం చెయ్యలేదు. నాకు అనుభవం లేదు. నువ్వు ఆమెకి లెద్దుచేసిన కెమిస్ట్రినోట్సు ఆమె దగ్గిరే వుండిపోయింది. నీతో

మాట్లాడకూడదుగా! ఆ పుస్తకం నా కిచ్చింది నీకు ఇమ్మని. ఇస్తో 'సరిగా చూసి ఇవ్వండి. లోపల యేమన్నా కాయితాలు మరిచిపోయినా నేమో' అంది. అప్పటికీ నాకు అర్థం కాలేదు. ఆమె సామీప్యంలో పరవశత్వమేగాని, నా చేతుల అనుభవాన్ని కళ్ళతో పునస్మరణ చేసు కుంటున్నాను, నా మనసులో ఆ పమిటనీ, జాకెట్టునీ, ఇంకా అడు గున వున్న పొరలనీ తొలిగించి.''

"లోపల చీటీ పెట్టిందా?''

"ఊ."

"ఏం? ఏమీ చాతకాదంటివి?''

"నీకు అట్లాంటి చీడే ఒకటి రాసివుండకూడదా? అని నీ యేడుపు. రాస్తే యేం చేసేవాడివి? యేం? చెప్పు....అసహ్యించుకునే వాడిని."

"ఏమో! యేం చేసేవాణ్నో!"

"ముందే తెలుస్తుంది ఆ సంగతి ఆడ పిల్లలకి, ఇంకా పురుషు డంటే తెలీనప్పుడు కూడా. అందుకనే నీకు రాయలేదు.''

"ఏమో! ఎట్లా తెలుసు?"

"ఇప్పుడన్నా తెలీటంలేదా నీ మనసుకి, నువ్వేం చేసే వాడివో?....పోనీలే ఇప్పు డెందుక కంతా. ఆ సాయంత్రం...."

"ఆ చీటీలో యేముంది?''

"అవును. ఆ చీటీ చూసి-యేం రాసిందంటే-నా మూలాన నువ్వు చాలా అవమానపడ్డావు తలచుకున్న కొద్దీ నాకు అవమానంగా వుంది మరి నన్ను యెట్లా క్షమిస్తావో! నీ బాధని పోగొట్టేందుకు నేనేం చెయ్యగలను? అని. అంతే. నా ఒళ్ళు పరవశమయింది."

"ఏముంది ఆ చీటీలో అంత ఒళ్ళు పరవశం కావడానికి?"

"చీటీలో యేం లేదులే. నా దగ్గిర ఆమె నుంచున్నప్పటి చూపు లోనూ, మాటలోనూ వుంది కథ అంతా. 'నండూరి' వర్ణించాల్సిందే."

"కనుబొమ్మ సూడాలి-కతలు తెలియాలి."

"కథల్లో కావ్యాల్లో ప్రియుల మధ్య గొప్ప గొప్ప సంభాషణ పెడతారా? అట్లా యే ప్రియులూ మాట్లాడరు ప్రపంచంలో!"

"నీ కెట్లా తెలుసు?"

"ఇందరు స్త్రీలలో-ఇన్ని రకాల వాళ్ళలో ఒక్కరూ నాతో అట్లా మాట్లాడలేదు. నాకు ఎప్పుడూ ఆ మాటలు రాలేదు ఏ స్త్రీ తోనూ పనులు చాతనైన వాళ్ళకి మాటలతో యేం పని? వృత్త మామూలు లోకాభిరామాయణం మాటాడతారు. కాని ప్రేమని మాట్లాడరు. ప్రేమని నోట్లోంచి కార్చుకోరు యెవరూ. అంతా చూపులో, మాట తీరులో, దేహ భంగిమలో, ముఖసర్పష్ప మార్పుల్లో కనిపిస్తుంది. అది కథకు డెట్లా పట్టుకోగలడు? అందుకని అసహజమైన సంభాషణ పూర్వకంగా ఆ effect తెప్పించాలని చూస్తాడు."

"సరేలే. నీ గొడవ కానీ."

"ఆమెకి రాశాను, 'నీతో మాట్లాడాలి' అని. దానికి జవాబు లేదు. వారం తరవాత ఆ సాయంత్రం తన యింటికి రమ్మంది. అప్పటికి వెళ్ళి యేం మాట్లాడతానో నాకు తెలీదు. వెళ్లాను."

"తండ్రీ?"

"ఏమో! నే నాలోచించ లేదు. అదంతా ఆమెకు వదిలేసి వుంటాను."

"చాలా పెద్ద మనిషివి!"

బైట అరుగు మీదే మంచుని ఉంది. పక్క సందులోంచి రమ్మని చెయ్యి చూపింది. ఆ వేపున తలుపు ఉంది. గడియ తీసింది. లోపలికి వెళ్ళాను. సంజ చీకటి. దీపం వెలిగించ లేదు. కూర్చీ, బల్లా, పుస్తకాలూ కనిపించాయి. ఆమె స్టడీ రూం అనుకున్నాను.

"రా కూచో. ఏమిటి?"అంది.

"నా నోటి నించి మాట రాలేదు. ఆమె చీర నించి, తలలో మొగలి రేకుల నించి పరిమళం. కూచున్నాను. ఆమె కుర్చీకి పక్కగా నా దగ్గిరే మంచుంది.

"మాట్లాడవేం?" అంది.

"ఆలోచిస్తున్నాను."

"అంత ఆలోచించాలా!" నవ్వింది.

"నా థాట్సు ఆగిపోయినాయి" అన్నాను.

"ఏం?"

తలెత్తి ఆమె కళ్ళల్లోకి చూశాను.

ఇట్లాంటివి యెన్నో జరుగుతాయి? అని అడగకు. నాకూ తెలీదు. మన పూర్వీకుల నించి రేస్‌లోనే వొస్తున్నాయేమో! కాదు మృగాలలో వృక్షాల నించి కూడా తెలుస్తుందేమో! ఆ వాతావరణంలోనే మన మనసుకి తెలీకండానే యేక్కడో లోపల పరస్పరంగా తగులుతుంది వాంఛ. వాళ్ళకి తెలీకుండా కూడా, లోపలి వాంఛ పిలుస్తుంది. పై మనసులు లేక-లోపలి ఏ ప్లేన్ లోనో-పిలుపులు అందుకుంటాయి" అని ఆగి—"ఒక్క నీత్యంధులకు తప్ప" అని నవ్వాడు రాజయ్య.

"ఊఁ...."

"కుర్చీ చేతిమీది నా చేతికి నుంచున్న ఆమె చేతివేళ్ళు తగిలాయి. ఏ చెయ్యి కదిలిందో యేమో! అంతే. వేళ్ళ మధ్య వేళ్ళు. చూపుల మీద చూపులు. బెదురుతోనే, ఆమె చెయ్యి పట్టుకుని లాగాను, యేమీ పాయిస్టు లేకండానే. ఆమె నా ఒళ్ళో వుంది. తక్కింది ఆమె పిరుదులు కింద నా ఒడి మాట్లాడింది. నా ఎదురుగా తిరిగి నా మీద ఒరిగింది. నా కళ్ళు మూతలు పడ్డాయి. ఏమిటి, శ్యామారావ్! మనం అమృతులమని అనుమానించాలా? ఆ అనుభవం! కిటికీ లోంచి దేవతలు పూలు చల్లా రనుకో నా మీద. యెన్నేళ్ళు బతుకు, ఆనిమిషం మళ్ళీ రాదు. తరవాత యెందరు స్త్రీలని తెచ్చుకో, ఆ మొదటి స్త్రీ స్పర్శ అంతే. లేచింది. నా బుజం మీద వేళ్ళు అట్లానే ఉన్నాయి.

"వాకలి వొస్తాడు దీపం పెట్టడానికి. వెళ్ళు" అంది.

"మరి...."

అక్కడ లేదు. లోపలికి వెళ్ళింది. నేను వొచ్చేశాను. అంచే నా గదిలో వున్నాను గనక వొచ్చేశా ననుకున్నాను."

'నీ 'మరి'....అట్లానే వుండి పోయింది.''

"అంతే. మళ్ళీ పలుకు లేదు ఆ పిల్ల నించి. పదిహేను రోజు లయింది. వీలుపడలేదేమో! ఎవరన్నా వొచ్చేరేమోనని. కాని పలుక లేదు. కాలేజీలో నన్నా నా వంక కన్నెత్తి చూడలేదు. పది రోజులు చూసి రాత్రులు ఆమె ఇంటిచుట్టూ తిరిగాను. ఏం లాభం? చీటీ

రాశాను. జవాబు లేదు. ఎట్లా అందివ్వను చీటు నా వంక రానిదానికి? రాత్రులు మాని సాయంత్రాలు ఆ సమయాల్లోనే వెళ్ళాను అటు, ఇంటి వాళ్ళ కళ్ళు తప్పించుకుంటో. బిచ్చగాడి మల్లే చీకట్లో పోదామా? ఇట్లాంటి పన్నాగాలు ఆలోచించాను."

"కావలిస్తే ఆ పిల్లే పిలుస్తుందని యోచించే బుద్ధిలేక పోయింది నీకు."

"అవును. అందువల్లనే జయం లభించింది. ఆడవాళ్ళ వ్యవహారాల్లో అట్లాంటి వివేకం వుందా, నోట్లో కరక్కాయే....రాత్రులు ఆ గదిలో చదువుకునేట్టు లేదు. దీపం వుండదు. మరి రాత్రి చాకలి దీపం తెస్తాడంది, మరి ఇప్పుడు యెందుకు ఆ గదిలో రాత్రులు చదువుకోడం మానేసింది? అని కోపం వచ్చింది నాకు. కాని ఆపిల్లకి నే నొస్తానని భయమన్న స్పష్టమైన సంగతి తెలీలేదు నాకు. స్త్రీ భయపడ్డదా, ఇంక లొంగిపోవడానికి ఆట్టే శ్రమపడనక్కర్లేదనీ, ఆనాడు తెలీదు. నన్ను తప్పించుకుంటోందని కోపం.

"దాంతో 'డెస్పరేట్' అయినాను. ఓ సాయంత్రం చీకట్లో వెళ్ళి సందులో యెవరూ లేకుండా చూచి తలుపు దబ దబ బాదాను. లోపల్నించి చాకలిగావును 'యెవరు?' అంటూ తలుపు తెరుస్తున్నాడు, పరుగెత్తి వెళ్ళిపోయినాను. నాకు చదువులేదు, యేంలేదు. అదే పని. అదే యోచన. నాలుగు రోజులు ఆగి మళ్ళీ అట్లానే తలుపు కొట్టాను. 'యెవరు?' అంది కోపంతో విశాలాక్షి. ఇంకా గట్టిగా కొట్టాను. కిటికీ దగ్గరికొచ్చి తొంగిచూసింది. నేను కనపడలేదు. చూచి తప్పుకున్నాను. మళ్ళీ తలుపు కొడుతూ, 'నువ్వు తెరిచిందాకా వదలను' అన్నాను. ఆ చప్పుడికి యెవరింట్లో యెవరన్నా చూస్తారని కూడా ఆలోచించలేదు. లోపలికి తల తీసుకుంది ఇనుపకమ్మలనించి. నిశ్శబ్దం. తలుపు దగ్గిరిగా వంచుని—' ఎందుకు?'' అంది.

"తలుపు తియ్యి చెపుతాను."

"ఇప్పు డెట్లా? మనుసులు."

"ఎప్పుడు ఐతే?"

"ఇంకో గంటపోయి."

"నిజమా?"

"ఊఁ....చూడు. గదిలో దీపం కనపడితే తలుపు కొట్టకు. కనపడకపోతే మెల్లిగా కొట్టు. అంత చప్పు డేమిటి?" అంది.

ఆ గంట యెట్లా గడిపాను? అబద్ధమా? మోసంచేస్తుందా? తన్నిస్తుందా? ఈ ఆలోచనలన్నీ రావలసిందే. ఆవయసులో రావు. అదంతా వయసు ముదిరినాక. గంటకే వెళ్లానో, ఇంకా ముందుగానో; గదిలో పెద్దదీపం. కానీయెవ్వరూ వున్నట్టులేదు. మళ్ళీ పోవడం- ఓ గంట జరిగిందనుకుని ఐదునిమషాలకే రావడం....అట్లా యెన్ని సార్లో! మరి ఎన్నిగంటలయిందో! దీపం లేదు. నిశిరాత్రిలాగుంది. జనసంచారమే లేదు. ఆ తలుపు అవునో కాదోకూడా తెలీదు. మెల్లిగా చప్పుడు చేశాను. ఏమీ చలనంలేదు. ఇంకొంచెం గట్టిగా. ఉహూ. ఏంచెయ్యను? చూశావా? ఎంతమోసం చేసిందో! కసి ఎక్కువయింది. దీన్ని ఒదలకూడదు. ఇంటికి ఎట్లా వెళ్లను? ఎట్లానిద్రపోను? తెగించి ఆ మెట్లమీదే కూర్చున్నాను. ఏం ఆశో తెలీదు. ఎదురుగా రంగులు మారే నక్షత్రం వెలుగుతోంది. కుంటికుక్క తిండికోసం వెతుక్కుం టోంది. మా అమ్మచూస్తే ఆ స్థితిలో- అనుకున్నాను. ఇట్లా ఏవో అర్థంలేని ఆలోచనలు. కాని యవ్వనం. నిద్రపట్టింది గావును తలుపు మీద ఒరిగానుగావును. రెక్క తెరుచుకుంది. వెనక్కిపడ్డాను. అప్ప టికి తెల్లారుతోంది. ద్వాదశినాటి చంద్రవంక ఉదయించింది అని ఈ నాటికీ జ్ఞాపకం. అన్నిగంటలూ తలుపు తెరిచేవుంది. ఉలిక్కిపడ్డాను. రెండునిమిషాలకిగాని జ్ఞాపకం. రాలేదు. నిలుచుని మెల్లిగా నడిచాను. ఏం లాభం? ఎవరుంటారు? మోకాళ్లకి మంచం కొట్టుకుని కాళ్ళల్లో నరాలు జిల్లుమన్నాయి. మూలిగి మంచమీద పడ్డాను. కాని విశాలాక్షి మీద.... నన్ను గట్టిగా కావిలించుకుని, నామీదికి దొర్లింది...."

"ఊఁ."

"అంతే. ఏం ఊఁ? తెల్లారుతున్నా నన్ను ఒదల్లేదు ఆ పిల్ల. మర్నాడు కూడా నేను రావడానికి ఒప్పించాను చాలా బలవంతంమీద. వాలుగో రోజున నువ్వు నా గది కొచ్చి అర్ధరాత్రిదాకా బాతాఖానీ వేశావు. నాతో నీ విరహం చెప్పుకుంటావు. ఏం చెప్పను నీకు?

నిన్ను ఒడిలించుకునేప్పటికి నా పెద్దలు దిగొచ్చారు. ఇంకొంచెం పేపయితే నిన్ను తన్ని గెంటేద్దును. నేను వెళ్లేప్పటికి....చీకట్లో నా పెదిమలు తగిలేటప్పటికి చెక్కిళ్ళన్నీ తడి.

“ఎందుకు?” అన్నాను ముద్దులతో నింపేస్తో.

“నువ్వు రావేమోనని” అంది దీనంగా.

నిన్ను తిట్టుకున్నాను.

అటు తరవాత నన్ను బతిమాలడం, ప్రతి రాత్రీ రానేమోనని భయాలు. అనవసరంగానే ననుకో. కాని అక్కడ మెత్తదనం కని పెట్టి దొంగబెట్టు చాలా చేశాను. పరీక్ష చివరిరోజువరకూ మహారాజు లాగ అనుభవించాను చీకట్లో, వెన్నెట్లో.”

ఆగాడు రాజయ్య. శ్యామారావు వింటున్నాడనే మరిచి పోయాడు. శ్యామారావు కదల్లేదు. బల్లమీద paper weight వంక చూస్తున్నాడు. రాజయ్య మళ్ళీ చెప్పాడు-ఈ సారి ఆగుతో నెమ్మదిగా.

“రాత్రి పదగొండింటికి వెళ్లానా, తెల్లారకట్ట ఐదింటి వరకు ఇద్దరికీ నిద్ర వుండేది కాదు. నెలలో ఇరవై ఆరురోజులూ అదే దీక్ష! పరీక్షలకి ఒకటే చదువుతున్నానని వెక్కిరించేవారు మీ రందరూ, జ్ఞాపక ముందా? పగలు క్లాసులో విశాలాక్షి కునికిపాట్లు పడి చివాట్లు తింటోవుంటే నాకు జాలేసేది. ఆ యేడు యెట్లానూ పరీక్ష తప్పు తుంది. నాలుగు రాత్రులన్నా క్లుప్తంగా పాఠాలన్నీ explain చేద్దా మనుకున్నాను. ఆ వుద్దేశ్యంతోనే బయలుదేరే వాణ్ణి. కాని పుస్తకం తెరవకముందే యెవరో ఒకరం....ఆ పక్క అక్కడ కనపడు తున్నంతసేపూ చదువు ఎట్లా సాగుతుంది మా వెర్రిగాని! అట్లా నెలల తరబడి ప్రతి రాత్రీ కొత్తగా రతి సమరానికి తలబడగల ఆడవాళ్ళే కనపడరు. మా పెద్ద అమ్మాయిని మిలిటరీకి వెళ్ళొచ్చిన అబ్బాయి కిచ్చాము. అంటే కనపడడమూ అట్లానే వుంటాడులే. పెద్ద మీసాలు, రాయివంటి ఛాతీ. రెండు నెలల్లో పీనిగై పుట్టింటికి చెప్పకండా పరి గెత్తుకొచ్చింది. ఎందుకు వొచ్చావే అంటే చెప్పలేదు. వెనకాలే మర్నాటికి మొగుడు సిద్ధం. అతను ఒకటే నవ్వు, ‘మీ అమ్మాయి యెందుకు వొచ్చిందో అడగండి’ అంటో. నిజంగా అది సమరమే

మా మధ్య. విశాలాక్షి రాత్రులు ఓ రాక్షసి అయ్యేది. ఊడి విరబోసిన జుట్టూ, పెద్ద శ్వాసా, తుపానులో అలలమల్లే యెగిరిపడే రొమ్మూ.... ఏం ఆడివోయేది! ఆవేశం పట్టలేక నన్ను కొరికిందంటే, రక్తంతో షర్టు తడిసిపొయ్యేది. ఎక్కడ పడితే అక్కడ ఒళ్ళు తెలీక...."

"ఇంత వ్యవహారం జరుగుతో వుంటే నాకేం తెలీదుకద! వెర్రివాడి మల్లెకలలు కంటున్నాను, పరీక్షలై నాక ఆమెని కలుసుకోవొచ్చునసీ, ఆమెనే పెళ్ళి చేసుకుందామసీ, నా మల్లేనే మనసు పెట్టుకుని కూచుందసీ. ఎందుకంటే, మాది ఉత్త స్నేహమనుకోకు. మా మధ్య ఏమీ జరక్కపోయినా మా మనసులు మాటలతో కాకుండానే యెన్నో అన్యోన్యాలు కలుపుకున్నాయి. చూపులు మాట్టాడాయి, చాలా వాగ్దత్తాలు చేశాయి. ఎంత మోసం!"

"ఆమెకి నీ మీద గొప్ప ప్రేమ అని చెప్పాను కాదూ?"

"సరేలే. ఆ విశాలాక్షి సరే. ఆమె నాతో మాట్టాడటం లేదని,పీలై నప్పుడు కూడా నానించి పెడమొహం పెట్టి తిరుగుతోందనీ, నా భయాలు, ఆశలు, నిరాశలు, యెన్ని నీతో చెప్పుకునే వాణ్ణి! ఏమెరగని, ఒకటీ తెలీని నంగనాచిమల్లే యెట్లా వినేవాడివి! పోనీ వాతో...."

"యెట్లా చెప్పనోయ్? నువ్వే ఆలోచించు."

"అవునులే కానీ. చెప్పు నీ కథ."

పరీక్షలై నాక వారంరోజులు ఉండిపోయినాను. కాని వెళ్ళక తప్పుతుందా ఇంటికి? ఏం ఏడ్చింది ఆ రాత్రి! ఆ జన్మకీ ముందు జన్మలకీ కూడా వాగ్దతాలు చేసుకున్నాం.'

"అటాంటివాళ్ళు పెళ్ళచేసుకోక పోయినారా?"

"ఈ కాలంలో ఐతే అంతే జరిగేది. కాని ఆ కాలంలో ఇంకా భయాలు, కులభేదం, పెద్ద వారి అనుజ్ఞలు వగైరా. ఓ రెండేళ్ళలోనే కలుసుకున్నాము మళ్ళీ. చక్రపాణి నా మిత్రుడు. మా అత్తవారి వూరు అదే. చూసుకునే వాళ్ళం. కాని నేను నా భార్యతో కొత్త కాపరపు శృంగారం. అదోరకం అనుభవం. అది మన స్వంతం. విశాలాక్షికీ భర్తతో అంతే ననుకుంటా. మా వాగ్దత్తాలే యెగిరిపోయినాయిగాలిలో.

అంతే మన ఉద్దేశ్యాలూ, వాంఛలూ. చక్రపాణి చచ్చిపోయినప్పుడు, ఆ వూళ్ళోనే వున్నాను. అకస్మాత్తుగా గుండె ఆగి, పోయినాడు. ఇంకా బంధువు లెవరూ రాలేదు. దహనం చేయించి రాత్రి యెనిమిదింటికి వాళ్ళ యింటికే వొచ్చాను. తల్లీ కుతురే యింట్లో. నన్ను వెళ్ళ వొద్దంది. వుండిపోయినాను. రాత్రి నిద్రపోతో వుంటే ఏడుపు వినిపించింది. ఆ ఏడుపులు నాకు చాలా చిరాకు, అసహ్యం. నేనే ఈ దేశానికి డిక్టేటర్ని అయితే, చచ్చినప్పుడు ఏడవకూడదని మొదట శాసనం చేస్తాను.

నన్ను చూడగానే విశాలాక్షి "ఇక నాకు దిక్కెవరు?" అని బిగ్గరగా ఏడ్చింది.

"నేను వున్నాను. నిజం. నమ్ము" అన్నానో లేదో ఆనాటి రాత్రి వాగ్దత్తాలు జ్ఞాపకం ఒచ్చాయి.

"నువ్వా! నీ సంసారం, పిల్లలూ, పనీ...."

"ఆ రాత్రి మన ప్రమాణాలు...."

ఏడుపుమాని నా వంక చూసింది. చిన్న చిరునవ్వు.

"ఇంకా జ్ఞాపకం వుందా?"

"ఏం? నువ్వు మరిచిపోయినావా?"

"లేదు. కాని, చిన్ననాటి మాటలు."

"అందుకనే అంతబలం నీ! ఏమీ భయపడకు."

ఆ 'నీ', అది పూర్వం పిలిచేవాణ్ణి విశాలాక్షిని. ఆ మాట విని కంపించిపోయింది.

"ఆయనకి అన్నీ అప్పులు...."

"కానీ. నే నున్నాను."

"నిజమా?" అని నా చెయ్యి పట్టుకుంది. నేను ఆమె కన్నీళ్ళని తుడిచి ఓదార్చాను. తరవాత....మళ్లీ మొదలు-అక్కడే ఆ చాప మీదనే....ఏమిటి అట్లా చూస్తావు? ఏమీ చిత్రం కాదు. ఇట్లాంటి వ్యవహారాలు చాలా వరకు, భార్య నొప్పులు పడేప్పుడూ, భర్త చావు లోనూ ప్రారంభ మౌతాయి. అప్పుడు హృదయం అసహాయస్థితిలో వుంటుంది గావున, ఏది దొరికినా ఆధారంగా పట్టుకుంటుంది."

"తరవాత?" అన్నాడు గాని శ్యామారావు, అతని మనసు ఎక్కడో ఉన్నట్టుంది.

"అంతే. ఆమెకి భక్తి వైరాగ్యాలు ఎక్కువై, తన పాత జీవితంలో చేసిన పాపానికి-అంటే నాతో కలిసి-పశ్చాత్తాపంతో యాత్రలు బైలుదేరిందాకా, కోర్టు వ్యవహారాల మూలాన ఆమె మా యింటికి తరచూ వొచ్చేది. చివరికి కూతుర్ని నాకు వొదిలి వెళ్ళింది రామేశ్వరం. అప్పటికి నాకూ ఆమె మీద పట్టుచల్లబడ్డది" అని ఇంకేం చెప్పటానికి లేక ఆగాడు రాజయ్య. శ్యామారావు వంక చూశాడు. ఎంత సేపయిందో అతను తన ఆలోచనల్లోనే వుండిపోయి నట్టున్నాడు. చివరిదాకా విన్నాడో-లేదో.

ఎంత పొద్దుపోయిందో! కిటికీలోంచి వెన్నెల తివాసీ మీద నుంచి వాళ్ళ పాదాలదాకా పాకింది. రోడ్డు మీద నుంచి కూడా ఏమీ చప్పుడు లేదు. ఆ నిశ్శబ్దంలో బీరువాలో పుస్తకాలూ గోడలూ మాట్లాడ్డం ప్రారంభించా యనిపించింది. ఎంతసేపు కూచున్నారో అట్లా మాట్లాడకండా. శ్యామారావుకి తన మీద చాలా కోపం, అసూయా, అసహ్యం కలిగాయి కావు ననుకున్నాడు రాజయ్య. త్వర లోనే, పాత స్మరణలలో అతనికి అశాంతి కలిగి లేచి వెళ్ళి కిటికీ దగ్గర నుంచున్నాడు, చుట్ట వెలిగించాలని అనుకుంటో. ఒక తెల్లని మబ్బు చంద్రుణ్ని సమీపిస్తోంది. ఎంత ఒంటరిగా వుంటాడో చంద్రుడు నిశిరాత్రి! యవ్వనంలో తమ కోసం వెలుగుతో, తమ రసి కత్వాలకి మెరుగు పెట్టిన మిత్రుడు? ఇప్పుడు? చాలా ఒంటరి అనిపించింది జీవితం. వృద్ధాప్యం మొదలా! నిద్ర వొస్తోంది. కదలలేదు శ్యామారావు.

"On such a night as this-" అన్నాడు రాజయ్య, ఆ నిశ్శబ్దాన్ని భరించలేక.

———